

Wijkactieplan De Hoogte

Samen het verschil maken

0. Samenvatting wijkactieplan De Hoogte

Inleiding

Voor u ligt het Wijkactieplan De Hoogte. Dit actieplan is tot stand gekomen geheel in lijn met de Groningse traditie van samenwerking. Het is geen stuk van de gemeente; het is een stuk van de Stad. Vele partijen, instellingen, organisaties en diensten hebben hun bijdrage geleverd, in de vorm van meedenken maar ook door concrete voorstellen aan te dragen. In het plan is dat duidelijk zichtbaar. We hebben heel veel ideeën, voorstellen en vooral ook energie opgehaald in de stad. De planvorming is daarmee een wezenlijk onderdeel geworden van de uitvoering, partijen zijn enthousiast om te beginnen, om samen te werken aan het realiseren van een krachtwijk.

Visie op de wijk

We zijn met de planvorming voor deze wijk verder gegaan langs de lijn van het Nieuw Lokaal Akkoord (NLA). Op het gebied van “wonen” hebben we voor de toekomst al sluitende afspraken gemaakt. De woningcorporatie De Huismeesters investeert de komende jaren in ieder geval €45 mln in de wijk. Daarvan is €11 mln onrendabel. Daarnaast is in het Nieuw Lokaal Akkoord afgesproken dat in de Gronings wijken de komende 4 jaar €20 mln extra wordt geïnvesteerd in de leefbaarheid en sociale structuur. Voor de Korrewegwijk en de Hoogte betekent dit €1,6 mln extra voor de komende 4 jaar. Dit bedrag is bedoeld om de beide wijken verder te ontwikkelen in de richting zoals we met elkaar in het Wijkperspectief (bijlage 0.1.) hebben afgesproken.

In 2017 is De Hoogte een wijk die aantrekkelijk is voor veel verschillende mensen. Het is een kleurrijke wijk, dicht bij de binnenstad waar verschillende groepen met elkaar plezierig wonen. Het is een wijk met een sterk voorzieningenaanbod voor verschillende groepen. Dit betekent goede scholen, voldoende winkels en voorzieningen voor jongeren en ouderen. Het is een wijk waarin je veilig kunt opgroeien met voldoende kansen voor ontplooiing. Het is ook over 10 jaar nog een belangrijke wijk voor mensen met een laag inkomen en voor starters op de woningmarkt. Het aanbod aan woningen is zodanig gedifferentieerd dat mensen in de eigen wijk kunnen blijven wonen.

Wat we ook willen bereiken via het Nieuw Lokaal Akkoord is een andere benadering van de wijk en haar bewoners. We willen de zeggenschap over het wel en wee van de wijk in toenemende mate overdragen aan bewoners en de werkers. Dat betekent een andere wijze van werken, het betekent loslaten en overlaten. Met het Nieuw Lokaal Akkoord hebben we daarmee een start gemaakt.

Met het voorliggende wijkactieplan gaan we daar een nog een stevige schep boven op doen.

We richten ons op het wegwerken van achterstanden in de wijk die zich op individueel bewonersniveau voordoen. De kinderen in de wijk halen de komende jaren hun onderwijsachterstand in. Na 4 jaar gaan we hiervan de eerste resultaten zien en na 10 jaar zullen de schoolprestaties zich rond het stedelijk gemiddelde bevinden. Een wezenlijke voorwaarde hiervoor is dat ouders meer betrokken worden bij de school en het leren van hun kinderen. Instellingen en scholen worden pedagogisch steviger ondersteund. We zetten hier fors op in. Ook hier gaan we na 2 tot 4 jaar de eerste resultaten zien.

Hetzelfde geldt voor de werkloosheid die te hoog en te structureel van aard is in de wijk. Een stevige individuele aanpak gaat ook hier het verschil maken. We slagen er tot op heden niet in om gezinnen die met een veelvoud aan problemen kampen er boven op te helpen. In dit actieplan worden ook daarvoor baanbrekende maatregelen voorgesteld. Dit helpt de personen in kwestie en het helpt de wijk omdat overlast wordt voorkomen.

Visie op het proces

In de voorbereiding van het Nieuw Lokaal Akkoord en het opstellen van het wijkactieplan zijn vele partijen betrokken. Er is veel energie aangeboord. Het besef is aanwezig dat partijen elkaar nodig hebben. Betrokken instellingen hebben ook daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op de inhoud van het wijkactieplan. Ze zoeken elkaar op, smeden verbanden en komen met goede voorstellen. Dit gaat straks echt het verschil maken. Het zal uitstralen naar andere wijken in de stad.

Het eerste wezenlijke resultaat hebben we op dit punt al geboekt. Met diverse instellingen, corporaties en gemeentelijke diensten is afgesproken een zogenaamd “lefteam” paraat te zetten. Dit team wordt bemenst door creatieve doorzetters die risico's mogen en durven nemen om zo processen die vast zitten los te maken.

Analyse van de wijk

We hebben geanalyseerd hoe de beide wijken er nu voorstaan (Hoofdstuk 3). Dat hebben we gedaan langs de lijn van de minister (wonen, werken, leren, integratie en veiligheid). We laten daarbij zien dat er al veel is gebeurd. De sociale en fysieke wijkvernieuwing loopt, er is sprake van samenwerking tussen instellingen, gemeente en corporaties. Op basis van de analyse komen we tot de 2 sporen, het collectieve spoor en samenhangend daarmee het individuele spoor. Het collectieve spoor is er op gericht om met, voor en door bewoners een collectief sterke wijk te maken. Het ligt volledig in het verlengde van het Nieuw Lokaal Akkoord.

De analyse laat zien dat achter de voordeur in te veel gevallen het nodige aan de hand is. De werkloosheid is te hoog, te weinig mensen zijn actief, de schoolprestaties van kinderen zijn in verhouding tot kinderen uit andere wijken minder, we slagen er niet in om echt in contact te komen met vele ouders, er is te vaak sprake van huiselijk geweld. In de wijk wonen ook gezinnen waar een veelheid van problemen voorkomt, verslaving, werkloosheid, psychische problemen, huiselijk geweld. De hulpverlening is vaak niet in staat om in dergelijke situaties verbetering te brengen. Om echt tot een krachtwijk te komen gaan we ook deze individuele problematiek aanpakken.

Naar een krachtwijk; de maatregelen.

In het collectieve spoor richten we ons op veiligheid, sociale samenhang, beheer van de (openbare) ruimte en jeugdvoorzieningen en het samen leven van studenten en niet studenten.. We gaan nadrukkelijk inzetten op het aanboren en gebruiken van de kracht die in beide wijken aanwezig is. Het gaat om ondernemers, studenten en mensen die in de gesprekken die we hebben gevoerd hebben aangegeven best iets te willen doen voor hun wijk (1 op de 5). Via hen gaan we anderen benaderen zodat er een olievlekwerking ontstaat. De onderwerpen zijn door bewoners langs verschillende kanalen aangedragen. We hebben voor De Hoogte de effecten benoemd die we in het collectieve spoor willen bereiken. Ook de projecten en initiatieven die een oplossing bieden voor deze onderwerpen worden gekozen door de direct belanghebbenden in de wijk. Hiervoor hebben we een instrument ontwikkeld die in deze wijk als pilot wordt ingezet, de waardenzeef. We gaan nadrukkelijk inzetten op het aanboren en gebruiken van de kracht die de wijk heeft, met bewoners, ondernemers, en studenten. Met de waardenzeef geven we belanghebbenden daadwerkelijk zeggenschap en stemkracht over de inzet van de beschikbare middelen, waardoor de betrokkenheid van bewoners bij hun wijk zal toenemen.. Daarmee gaan we de zeggenschap over het wel en wee van de wijk in toenemende mate overdragen aan bewoners en de werkers in de wijk. Dat betekent een nieuwe wijze van werken, het betekent loslaten en overlaten.

Met deze benadering gaan we de komende maanden met de bewoners aan de slag. Rond de jaarwisseling hebben we dan een gedragen bewonersplan.

Het totaal aan maatregelen voor het collectieve spoor kost ruim €2,6 mln.

Via het lokaal akkoord hebben we hier zelf al €1,6 mln (Korreweg en De Hoogte) voor opzij gezet. Het restant financieren we met aanvullende middelen.. Het gaat om bedragen voor een periode van 4 jaar. Omdat een aantal maatregelen een structureel karakter heeft hebben we ook een raming gemaakt voor een periode van 10 jaar. Voor deze periode is een bedrag benodigd van ruim €4,5 mln.

Binnen het individuele spoor richten we ons op “werk”, op “ouder – kind” en de “multiprobleemgezinnen”. Ook voor het Individuele spoor zijn op basis van de analyse maatregelen geformuleerd. Ten aanzien van werk hebben we geconstateerd dat er al veel programma’s en instrumenten zijn en dat we het niet moeten zoeken in nog meer instrumenten maar dat het gaat om een intensievere aanpak met partners in de stad. We constateren dat we onze klanten nog niet echt kennen. Dat maakt resultaten boeken lastig. We gaan er op af, en laten niet meer los. We gaan de klanten meer individueel benaderen. We kijken als het ware door de klant heen en bepalen dan waar zijn kracht zit en wat hij nog nodig heeft, maatwerk. We gaan ook veel meer gebruik maken van andere partijen die bij werkzoekenden over de vloer komen. Zij kunnen signaleren. SoZaWe pakt het vervolgens op en begeleidt naar werk. De nadruk van de maatregelen ligt dus op een intensievere, meer individuele aanpak. Daarvoor gaan we extra capaciteit inzetten. Binnen SoZaWe en de betrokken instellingen gaan we daarvoor strikter het principe van “geschikte mens op de geschikte plek” hanteren.

Tevens zetten we specifiek in op het bereiken en activeren van allochtone vrouwen en jongeren die niet verder dreigen te komen. We doen dat samen met instellingen als het Alfacollege, Jasmijn, het Noorderpoortcollege, de Basegroep.

We merken dat de regelgeving ons in de weg zit als het gaat om het leveren van persoonsgebonden maatwerk. We doen op dat punt voorstellen. We hebben meer “ruimte” nodig op dat punt. Het is een noodzakelijke voorwaarde om de gestelde doelen te kunnen behalen.

De kracht van de wijk zit onder meer ook bij (potentiële) ondernemers, in de economie van de wijk. We hebben een start gemaakt met het in gesprek komen met deze partijen. Dat gaan we verder uitbouwen. We willen startende ondernemers ondersteunen, en zittende ondernemers uitnodigen hun kracht in de wijk in te zetten. We zetten middelen in om de wijk economie te stimuleren.

Voor de maatregelen en aanpak van het thema “werk” is in De Hoogte een bedrag van €1,9 mln voor de komende 4 jaar en €2,7 mln voor de komende 10 jaar nodig.

Met betrekking tot het thema “ouder – kind” constateren we dat er veel moet gebeuren. Vele indicatoren staan op “Rood”. De professionals in de sector hebben het moeilijk en zijn zoekend naar wat werkt en wat niet werkt. Ze moet opereren in een complexe omgeving. Daar komt bij dat de benadering en oriëntatie van de instellingen en diensten uiteen loopt. Dat maakt het nu onmogelijk om een heel duidelijke lijn neer te zetten. We gaan dan ook enerzijds inzetten op het bieden van meer richting voor de sector (pedagogische houvast) en anderzijds ons richten op een beperkt aantal punten waarop energie zit bij betrokken partijen. Van daaruit werken we verder aan de ontwikkeling en samenwerking. De energie zit op: het werken aan startkwalificaties, het werken aan meer ouderbetrokkenheid en het voorkomen en snel stoppen van huiselijk geweld. Enkele belangrijke maatregelen op dit thema zijn; de verlengde schooldag, het trainen en coachen en in staat stellen van leerkrachten en instellingswerkers om met ouders contacten te leggen en te onderhouden, het binnen een uur na een melding van huiselijk geweld beschikbaar hebben van hulpverlening, doorontwikkelen

van Vensterschool en OKC, Ondersteuning tienermoeders, het realiseren van buurtwerkplaatsen waar kinderen “met de handen” kunnen leren, het inzetten van een felicitatiekoffer door instellingen om vroeg met (nieuwe) ouders in contact te komen. De maatregelen zijn voor een groot deel opgehaald bij en ontwikkeld door instellingen (Hanzehogeschool, COP, Jeugdzorg, MJD, St Toevluchtsoord, Basegroep, Alfacollege). Om dit mogelijk te maken zijn ook fysieke voorzieningen nodig. De herontwikkeling van het borgplein met school en OKC past in deze ontwikkeling. Voor de maatregelen op het thema “ouder – kind” hebben we voor De Hoogte de komende 4 jaar €8,6 mln nodig. Voor een belangrijk deel betreft het hier structurele maatregelen. Voor de komende 10 jaar hebben we ruim €15,8 mln nodig.

Met het project “van aandachtgezin naar krachtgezin?” proberen we antwoord te vinden op de achterblijvende resultaten bij het aanpakken van multiprobleemgezinnen. Dit ondanks de inspanning van hele batterijen aan hulpverleners en hulpverlenende instanties. De doelstellingen met het project zijn veiligheid en ontwikkelingskansen van kinderen vergroten, criminaliteit en buurtoverlast te verminderen en het beroep op geïndiceerde zorg te verminderen. Het project richt zich op de krachtwijken en heeft een duur van twee jaar. Het gaat in de Hoogte om 12 tot 15 gezinnen op een totaal van ongeveer 250 voor de gehele stad. Het project beschikt over twee unieke instrumenten. Het eerste is de invoering van de gezinscoach. Een coach die niet alleen zorg coördineert maar juist ook het anker voor structuur en katalysator voor positieve veranderingsprocessen in het gezin is. De coach krijgt mandaat en kan direct handelend optreden naar zowel Jeugdzorg en Sozawe als naar organisaties als politie en justitie. Het tweede instrument is het Gezins Herstel Plan (GHP) en het GHP gebonden budget. Met dit instrument wordt het mogelijk een door alle relevante organisaties opgesteld en vastgesteld plan van aanpak voor elk individu in het gezin apart als wel het gezinssysteem als geheel te maken. Met het GHP gebonden budget wordt het mogelijk de te plannen of te verwachten interventies daadwerkelijk in te kopen. Verder willen we via bestuurlijke afspraken met kernspelers bewerkstelligen dat de coaches voldoende mandaat zullen krijgen, goed van informatie worden voorzien en snel benodigde indicaties en /of rechtelijke uitspraken kunnen plaats vinden. Uit de eerste gespreksronde met de kernspelers is ons gebleken dat een formele doorzettingsmacht voor de gemeente vooralsnog niet nodig is. Wij willen de mogelijkheid wel open laten om dit later aan te vragen indien de weg van bestuurlijke afspraken blijkt te verzanden. De aanpak zal zoveel als mogelijk aansluiten op de bestaande zorg- en vroegsignaleringsstructuren in Groningen en daarmee ook op de in ontwikkeling zijnde Ouder en Kind Centra en gebruik maken van het protocol ketenzorg multiprobleemgezinnen. Tenslotte dient het project de informatie op te leveren hoe de aanpak bij gebleken succes na de pilotperiode over een groter gebied kan worden uitgerold. Voor de periode van twee jaren is voor ontwikkeling en uitvoering €0,2 mln nodig. Daarbij wordt ook €127.000 uit lokale middelen toegevoegd. Daarnaast hebben we ten behoeve van het integrale GHP gebonden budget nog eens €0,2 mln nodig.

Organisatie

Hoe gaan we de uitvoering organiseren? We sluiten aan bij de afspraken die op lokaal niveau zijn gemaakt rond het Nieuw Lokaal Akkoord. Het bestaande Bestuurlijk Overleg Nieuw Lokaal Akkoord wordt voor de krachtwijken uitgebreid. Het wordt samengesteld uit de inhoudelijk meest betrokken wethouders, de algemeen directeuren van de meest betrokken gemeentelijke diensten en de bestuurders van de woningcorporaties.

De bestaande stuurgroep wijkvernieuwing Korrewegwijk – De Hoogte blijft het orgaan waar de samenhang van al onze inspanningen in de wijk wordt bewaakt. De stuurgroep waakt voor versnippering in de inzet (vanuit regulier beleid van corporaties en gemeente, de opgave uit het wijkvernieuwingsplan “Mooi blijven wonen”, het Nieuw Lokaal Akkoord en de aanpak Krachtwijken). Op dit moment wordt de stuurgroep gevormd door vertegenwoordigers van stadsdeelcoördinatie, OCSW en de corporaties In en Huismeesters.

We breiden de stuurgroep uit met een vertegenwoordiger van woningcorporatie Patrimonium en een vertegenwoordiger van de dienst SoZaWe. Er wordt een programmamanager Krachtwijken aangesteld die eveneens wordt toegevoegd aan de stuurgroep en die de rol van voorzitter en bewaker van samenhang op zich neemt.

De programmamanager Krachtwijken is in de eerste plaats een procesmanager die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de wijkactieplannen, zoals die straks definitief worden vastgesteld. Hij/zij is eveneens degene die over alle gemeenschappelijk inzet in de Korrewegwijk en De Hoogte rapporteert aan het bestuurlijk overleg. Hij/zij treedt op als voorzitter van de stuurgroep in de wijk en bevordert de samenwerking tussen partijen.

Ambitie

Met dit actieplan zetten we een stevige ambitie neer. Om die ambitie waar te maken is het volgende nodig;

1. een financiële impuls van € 14,4 mln voor de komende 4 jaar, ruim €3,5 mln per jaar dus en voor de periode van 10 jaar van €26,8 mln.
2. de regelgeving op het terrein van werk multiprobleemgezinnen vergemakkelijken en versoepelen opdat we sneller en gericht kunnen werken. Dit is een voorwaarde om de resultaten voor het thema “werk” te kunnen behalen.
3. het bundelen binnen het Rijk van de middelen tot een integraal budget voor de wijk. Op die wijze ontstaat op lokaal niveau meer ruimte om die dingen te doen die nodig zijn. Op lokaal niveau hebben wij er in het kader van het Nieuw Lokaal Akkoord al voor gekozen de lokale middelen ontkokerd in te zetten.

Voor het ramen van de kosten zijn we in eerste instantie uitgegaan van een periode van 4 jaar. We gaan er van uit dat we ook na die periode over middelen kunnen beschikken. Een aantal maatregelen is van structurele aard en zal ook na 4 jaar moeten worden doorgezet om echt tot krachtwijken te kunnen komen. Daarom hebben we ook voor een periode van 10 jaar de kosten zichtbaar gemaakt. Het traject naar een krachtwijk zal, zoals de minister ook zelf heeft aangegeven, langer duren dan 4 jaar.

In Tabel 0.1. op de volgende pagina is een overzicht opgenomen van alle maatregelen die we de komende periode willen nemen en de kosten die daaraan verbonden zijn.

Tabel 0.1. Totaal overzicht maatregelen en kosten

Totaaloverzicht maatregelen en kosten De Hoogte			Investering jaar 1	Investering voor 4 jaar	Investering voor 10 jaar
individueel	ouder/kind	Pedagogisch houvast	€ 53.000	€ 209.000	€ 250.000
		startkwalificatie			
		verlengde schooldag + uitbreiding VVE	€ 510.000	€ 2.040.000	€ 5.100.000
		familieleren	€ 175.000	€ 700.000	€ 1.750.000
		Leerwerkplaatsen incl exploitatie	€ 200.000	€ 800.000	€ 1.500.000
		Totaal startkwalificatie	€ 885.000	€ 3.540.000	€ 8.350.000
		ouderbetrokkenheid			
		methodiek + capaciteit scholen	€ 52.500	€ 185.000	€ 350.000
		OKC +	€ 110.000	€ 440.000	€ 1.100.000
		felicitatiekoffer	€ 20.000	€ 80.000	€ 200.000
		Tienermoeders	€ 100.000	€ 400.000	€ 800.000
		digitale verwijzindex	€ 72.000	€ 102.000	€ 162.000
		samenwerking ketenzorg jeugd	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
		Invoeren "stevig ouderschap"	€ 25.000	€ 100.000	€ 200.000
		Totaal Ouderbetrokkenheid	€ 394.500	€ 1.322.000	€ 2.827.000
		geweld in gezinnen			
		Direct PARAAT thuisfront	€ 110.000	€ 440.000	€ 1.100.000
		weerbaarheidstraining groep 7/8	€ 15.000	€ 60.000	€ 150.000
		Voporihting professionals		€ 20.000	€ 50.000
		Methode raak/ Meldcode	€ 25.000	€ 25.000	€ 40.000
	TOTAAL huishelijk geweld	€ 150.000	€ 545.000	€ 1.340.000	
	voorzieningen				
	opknappen locaties	€ 50.000	€ 50.000	€ 75.000	
	herstruct OB Hoogte incl nieuw OKC		€ 3.000.000	€ 3.000.000	
	TOTAAL Voorzieningen	€ 50.000	€ 3.050.000	€ 3.075.000	
	Totaal ouder - kind	€ 1.532.500	€ 8.666.000	€ 15.842.000	
	multiprobleemgezinnen				
	gezinscoaches	€ 100.000	€ 200.000	€ 200.000	
	Budget gezinsherstelplan	€ 95.000	€ 195.000	€ 195.000	
	Totaal Multiprobleemgezinnen	€ 195.000	€ 395.000	€ 395.000	
	werk				
	Signalering door maatsch. Org's (coalitie)	€ 30.000	€ 120.000	€ 300.000	
	extra uitstroom	€ 25.000	€ 100.000	€ 250.000	
	Mee doen	€ 50.000	€ 200.000	€ 500.000	
	ondernemerschap; begeleiding mentoren	€ 25.000	€ 100.000	€ 250.000	
	Inzet "Groningen werkt" contacten bedrijven	€ 25.000	€ 100.000	€ 250.000	
	vrouwenwerkplaats	€ 45.000	€ 180.000	€ 450.000	
	jongerenloket/Base groep	€ 45.000	€ 135.000	€ 270.000	
	ontw. Pers. Gebonden reïntegratie	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	
	Stimulering wijkeconomie	€ 25.000	€ 300.000	€ 400.000	
	TOTAAL "werk"	€ 320.000	€ 1.285.000	€ 2.720.000	
	Totaal individuele spoor	€ 2.047.500	€ 10.346.000	€ 18.957.000	
collectief	veiligheid	hogere prioriteit geluidsoverlast regulier			
		Aanpak drugsbanden (fte)	€ 23.500	€ 94.000	€ 188.000
		IB paraat, overlast jeugd	€ 25.000	€ 100.000	€ 200.000
		incidentele middelen lokauto, camera's	€ 25.000	€ 100.000	€ 200.000
		inbraakpreventie (middelen)	€ 20.000	€ 80.000	€ 160.000
		Aanpak overlast, veelplegers ea. (fte)	€ 50.000	€ 200.000	€ 400.000
		Voorlichting en contact jeugd (fte)	€ 25.000	€ 100.000	€ 200.000
		buurtbemiddeling	€ 20.000	€ 80.000	€ 160.000
		TOTAAL Veiligheid	€ 188.500	€ 754.000	€ 1.508.000
		leefomgeving	herinrichting/fundering straten	€ 587.000	€ 587.000
	streetprotection / boomspiegels		€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000
	beheer en organisatie Playground		€ 60.000	€ 240.000	€ 600.000
	Schoon heel veilig +		€ 30.000	€ 120.000	€ 300.000
	wijkatelier		€ 50.000	€ 60.000	€ 70.000
	Kick Racism	€ 12.000	€ 25.000	€ 40.000	
Palaver	€ 12.500	€ 50.000	€ 100.000		
AA sleutelwerkplaats / Hoogte	€ 20.000	€ 40.000	€ 60.000		
uitbreiding OBW/activiteiten	€ 25.000	€ 100.000	€ 200.000		
uitbreiding kinderwerk	€ 30.000	€ 120.000	€ 240.000		
uitbreiding j+j werk	€ 30.000	€ 120.000	€ 240.000		
uitbreiding ouderenwerk	€ 20.000	€ 80.000	€ 160.000		
Wijkinformatiepunt	€ 50.000	€ 75.000	€ 100.000		
TOTAAL leefomgeving	€ 1.176.500	€ 1.867.000	€ 2.947.000		
Totaal collectieve spoor	€ 1.365.000	€ 2.621.000	€ 4.455.000		
Org.	communicatie/organisatie	€ 150.000	€ 600.000	€ 1.200.000	
	LEF team	€ 17.000	€ 68.000	€ 136.000	
	TOTAAL organisatie en communicatie	€ 167.000	€ 668.000	€ 1.336.000	
Totale gewenste investering			€ 3.579.500	€ 13.635.000	€ 24.748.000

1. Inleiding

Het wijkactieplan voor De Hoogte is tot stand gekomen volgens de Groningse traditie van samenwerking. Samenwerking tussen corporaties, tussen gemeente en corporaties, tussen instellingen. In het kader van deze traditie werken we al een aantal jaren in De Hoogte. Dit traject en de traditie wordt geschetst in hoofdstuk 2 van dit actieplan. Daarin wordt zichtbaar hoe we in de wijk bezig zijn, langs welke lijnen we denken en werken.

In hoofdstuk 3 maken we zichtbaar hoe de wijk er op dit moment voor staat. Wat gaat goed en waar moet nog het nodige gebeuren; de analyse van de wijk dus. We hebben de analyse opgebouwd op basis van de thema's zoals de minister die noemt: wonen, werken, leren, integratie en veiligheid.

In hoofdstuk 4 laten we zien, welke resultaten we willen bereiken, wat we willen doen aan de in de analyse gesignaleerde problematiek en hoe we daarbij gebruik gaan maken van de kracht in de wijk (bewoners, ondernemers) en de energie van vele instellingen, corporaties en gemeentelijke diensten.

In hoofdstuk 5 gaan we in op de manier waarop we het traject van aandachtswijk naar krachtwijk gaan organiseren. Duidelijk wordt dat dat geen gemeentelijke traject is maar een traject waarin nadrukkelijk gebruik gemaakt wordt van vele instellingen, van bewoners, van corporaties en gemeentelijke diensten die met veel energie en goede ideeën aan de slag gaan in de wijk.

Hoofdstuk 6 laat zien dat we in de stad op lokaal niveau al de nodige middelen beschikbaar hebben voor de wijk. Willen we echt het verschil gaan maken dan zijn aanvullende middelen noodzakelijk. Het gaat daarbij niet alleen om geld, maar ook om bundeling van budgetten en ruimte om regels aan de kant te kunnen zetten.

De thema's en voorgestelde maatregelen in dit plan zijn gericht op De Hoogte. Er ligt ook een wijkactieplan voor de Korrewegwijk. In onze lopende en geplande activiteiten zoals de sociale wijkvernieuwing en het Nieuw Lokaal Akkoord is de Korrewegwijk samengenomen met De Hoogte. Dat betekent dat er een zekere overlap is in beide wijkactieplannen.

Het wijkactieplan is opgesteld in samenwerking met veel verschillende partijen. Bewoners, corporaties, gemeente, politiek en diverse maatschappelijke instellingen. Vaak door bestaande overlegstructuren te benutten, maar ook door diverse brainstormsessies met belanghebbers, buurtoverleg, werkgroepen met bewoners en diepte interviews met 300 buurtbewoners in het kader van dit project (zie bijlage 1.1 en 1.2).

2. Gronings Model: het Lokaal Akkoord

Groningen kent een traditie van samenwerking tussen gemeente en corporaties, met landelijke uitstraling. In 1998 sloten we het convenant Wijkvernieuwing en in 2002 het eerste Lokaal Akkoord. De afspraken die we in Groningen kennen over de wijkvernieuwing, woonruimteverdeling en de huisvesting van kwetsbare personen werken uitstekend. Die afspraken behouden we. Maar de omstandigheden veranderen en dat noopt tot uitbreiding en versteviging van de stedelijke afspraken. De komende jaren bouwen we meer goede en betaalbare woningen. Maar het kan niet blijven bij het bouwen van woningen alleen. We gaan samen ook verder werken aan leefbare wijken, aan wijken waar Groningers graag wonen. Investerings in woningen en woonomgeving hebben een veel groter positief effect als de sociale infrastructuur en de voorzieningen in samenhang worden aangepakt. Met het Nieuw Lokaal Akkoord dat we begin dit jaar hebben gesloten geven willen we een extra impuls geven aan de leefkwaliteit in de stad, boven op hetgeen we al doen.

Nieuw Lokaal Akkoord: extra investeringen

Voor het uitvoeren van de activiteiten in de wijken is geld nodig. Een groot deel van de activiteiten en projecten worden betaald uit reguliere budgetten van de gemeente en corporaties die we met prioriteit op deze wijken inzetten. Dit blijft zo. Aanvullend hierop investeren partijen in de periode 2007 – 2010 samen 20 miljoen euro extra in 14 wijken. De corporaties dragen gezamenlijk 10 miljoen euro bij, de gemeente doet hetzelfde. De extra investeringen van in totaal 20 miljoen euro vinden plaats op de thema's: leefbaarheid, openbare ruimte, veiligheid en het programma "Zorgen voor morgen". In het onlangs afgesloten Nieuw Lokaal Akkoord zijn hier afspraken over vastgelegd, evenals over een reeks van andere onderwerpen zoals bouwproductie, woonruimteverdeling en woningverbetering.

De wijk centraal in de organisatie

Voor de uitvoering van het Lokaal Akkoord wordt de basis gevormd door de projectorganisatie per wijk. Per wijk is bepaald waar we met de wijk naar toe willen, dit is het zogenaamde 'wijkperspectief'. Het wijkperspectief wordt gerealiseerd door een wijkteam, die op basis van "vertrouwen in de buurt" met bewoners en werkers in de wijk samen, komt tot een maatregelenpakket. In de wijkteams zitten bewonersvertegenwoordigers, de in die wijk actieve woningbouwcorporatie, betrokken instellingen en de gemeente.

Bestuurlijk overleg

Waar de basis van de organisatie wordt gevormd door de projectorganisatie op wijkniveau, wordt de top van de organisatie gevormd door het Bestuurlijk Overleg Lokaal Akkoord, het BO, waarin drie wethouders, twee directeuren van gemeentelijke diensten (RO/EZ en OCSW) en de 5 bestuurders van de Groningse corporaties zitting hebben.

Samenwerken in De Hoogte

In 2004 hebben bewoners, corporaties In en De Huismeesters een sociaal wijkvernieuwingsplan opgesteld voor deze wijk (en de Korrewegwijk). In dit kader zijn tal van maatregelen en activiteiten door bewoners, corporaties, gemeente en instellingen ontplooid. Het motto van dit sociaal wijkvernieuwingsplan is "Mooi Blijven Wonen". Deze titel heeft twee betekenissen die aansluiten bij de doelen van het sociaal wijkvernieuwingsplan. In de eerste plaats dat de wijk mooi blijft. Een fijne, goede wijk waar de voorzieningen op peil zijn en de voorwaarden aanwezig om veilig en gezond te wonen en op te groeien. In de tweede plaats dat de bewoners er willen en kunnen blijven wonen, ook als hun gezinssituatie verandert of als zij het financieel beter krijgen.

Fysieke wijkvernieuwing

Eén van de uitgangspunten van het wijkvernieuwingsprogramma ‘Mooi Blijven Wonen’ is dat de wijk ook in de toekomst in een groot deel van de sociale woningbouw blijft voorzien. De fysieke wijkvernieuwing is in eerste instantie bedoeld voor de huidige bewoners van de wijk. Een randvoorwaarde is daarom dat er voldoende aanbod blijft van betaalbare woningen. In De Hoogte worden koop- en huurwoningen toegevoegd op het VVK-terrein (Cortingborg), woningen gerenoveerd, en samengevoegd. De komende periode wordt €45 miljoen geïnvesteerd in de wijk. Hiervan is ruim €11 miljoen onrendabel. Het gaat om nieuwbouw, woningverbetering, samenvoeging en verkoop. De nadruk blijft liggen op het bieden van voldoende sociale woningen met een goede en gedifferentieerde kwaliteit.

Sociale structuur

Vertrouwen in de buurt is hét uitgangspunt bij de wijkvernieuwing. Er worden extra initiatieven genomen om mensen op sociaal, economisch en maatschappelijk terrein meer te laten deelnemen. Zij moeten daar in de eerste plaats hun eigen verantwoordelijkheid in kunnen gaan nemen. Gemeente, instellingen en corporaties gaan meer “loslaten” en “overlaten”. We willen de zeggenschap van bewoners vergroten. Een voorbeeld hiervan is de “buurtbemiddeling” die recentelijk in de wijk is gestart en waarbij bewoners andere bewoners helpen geschillen en overlast op te lossen.

Extra investeringen

In het Nieuw Lokaal Akkoord is onlangs afgesproken om 1,6 miljoen euro extra te investeren. Het geld voor de komende 4 jaar is bestemd om verbeteringen te realiseren. Corporaties en gemeente hebben er heel bewust voor gekozen om dit bedrag niet te vertalen in maatregelen. De reden hiervoor is dat het geld in nauw overleg en samenwerking met bewoners en werkers in de wijk besteed gaat worden. Gemeente, corporaties en instellingen scheppen de noodzakelijke randvoorwaarden, creëren kansen en stimuleren bewoners bij het opzetten en uitvoeren van activiteiten die het leefklimaat bevorderen.

Het geld dat beschikbaar komt voor de 40 krachtwijken, waaronder ook De Hoogte, zien we als een zeer welkome en noodzakelijke aanvulling op de middelen die we met elkaar op lokaal niveau beschikbaar hebben gemaakt. Alle gezamenlijke initiatieven, investeringen, activiteiten en maatregelen die tot nu toe zijn ontplooid en uitgevoerd en die nog gepland staan vormen een uitstekende basis en een stimulans om met name een intensivering en verdieping aan te brengen in de aanpak van deze wijk.

3. De wijk nu

De Hoogte ligt ten noorden van de binnenstad van Groningen. De wijk is in de jaren 30 gebouwd en heeft een stedelijke uitstraling. De vooroorlogse woningen worden gewaardeerd om de fraaie architectuur. De Hoogte bestaat uit drie buurten: Tuindorp De Hoogte, Selwerderwijk Noord en Selwerderwijk Zuid.

Bewoners

In de wijk wonen ruim 3000 mensen in ruim 1900 woningen. Bijna dertig procent van de bewoners is allochtoon. Circa vijftig procent van alle inwoners is alleenwonend. In het tuindorp De Hoogte wonen veel (een-ouder)gezinnen, terwijl in het zuidelijk deel (Selwerderwijken) naast studenten, relatief veel werklozen en starters op de arbeidsmarkt wonen. Het gemiddelde inkomen ligt een stuk lager dan het stedelijk gemiddelde. Dit heeft niet alleen te maken met de vele studenten, maar ook omdat veel wijkbewoners geen baan hebben. De Hoogte kent een hoog aandeel (ruim negentig procent) sociale woningbouw. De woningen behoren tot de goedkopere in de stad.

Het voorzieningenniveau van de wijk is als ‘mager’ te kenschetsen. De wijk is op dat punt aangewezen op het centrum en de aangrenzende Korrewegwijk. De meeste voorzieningen zijn daar te vinden aan twee doorgaande wegen waar ook enkele winkelcentra zijn gevestigd. De Hoogte heeft een goede verbinding met de aangrenzende wijken en een sterke relatie met de Binnenstad. De ligging van de wijk dicht bij het centrum is een sterk punt.

Een aanzienlijk deel van de bewoners van tuindorp De Hoogte heeft een sterke binding met de wijk. De Selwerderwijken hebben enigszins te kampen met overlast van drugsdealers en gebruikers en relatief veel woninginbraken. Rond het Noorderstation aan de kop van De Hoogte heerst een sfeer van anonimiteit en onveiligheid. In het kader van de sociale wijkvernieuwing “Mooi Blijven Wonen” wordt momenteel het Noorderstation aangepakt zodat deze plek veiliger en aantrekkelijker wordt.

3.1 Thema's

Voor dit wijkactieplan en in het kader van de lopende plannen en wijkvernieuwing is veel informatie verzameld. Aan de hand hiervan is geanalyseerd hoe op dit moment de stand van zaken in de wijk is. Deze informatie is opgehaald bij de wijkbewoners door het houden van 300 diepte-interviews (zie bijlage 1.1 en 1.2), komt uit brainstormsessies met betrokkenen, uit de Leefbaarheidsmonitor en komt vanuit de werkers in het veld, Meldpunt Overlast, diverse instellingen en gemeentelijke diensten. Er is niet alleen gekeken naar cijfers, maar ook naar hoe de processen lopen. Aan de hand van een aantal thema's wordt hieronder weergegeven hoe de wijk er voor staat. Deze thema's zijn: wonen, werken en integratie, leren, veiligheid en leefbaarheid en multiprobleemgezinnen.

3.1.1 Wonen

Het uitgangspunt voor de wijk is dat ze een belangrijke leverancier blijft voor betaalbare woningen. In de komende periode zal door woningcorporatie De Huismeesters een bedrag van € 45 miljoen worden geïnvesteerd in de wijk, daarvan is €11 mln onrendabel. Investerings zijn gericht op het verbeteren van de kwaliteit van bestaande woningen en het aanbrenge van een meer gedifferentieerd woningaanbod om bewoners de kans te geven in de wijk te blijven wonen ook als hun leefsituatie wijzigt of hun woon- of zorgwensen veranderen. Door het aanbod te differentiëren wordt ook bereikt dat er minder ‘kracht’ uit de wijk verdwijnt en dat de sociale samenhang beter in stand gehouden kan worden of versterkt

kan worden. Het blijkt bijvoorbeeld dat op het moment dat bewoners uit de wijk een baan vinden na een periode van werkloosheid zijn uit de wijk vertrekken. We willen deze mensen verleiden om in de wijk te blijven wonen door variatie aan te brengen in de woningvoorraad, zowel qua type als eigendomsvorm.

Fysieke wijkvernieuwing

Er worden de komende jaren tal van maatregelen genomen met betrekking tot het wonen in deze wijk. Corporatie De Huismeesters heeft een ingrijpend wijkvernieuwingsprogramma in de steigers staan. Dit programma wordt in samenspraak met de bewoners verder aangescherpt. Alle woningen in tuindorp De Hoogte worden van binnen en van buiten grondig opgeknapt, een aantal woningen wordt samengevoegd en casco gerenoveerd tot ruime eengezinswoningen binnen de sociale huur. Een aantal grondgebonden woningen wordt gerenoveerd en daarvan wordt een aantal te koop aangeboden. Alle woningen blijven betaalbaar. Deze plannen komen tegemoet aan de wensen van de bewoners. In de diepte-interviews geven zijn aan dat de kwaliteit van de woningen in delen van de Hoogte te wensen overlaat.

In september van dit jaar zullen voor De Hoogte energielabels en maatwerkadviezen beschikbaar zijn. Daarmee wordt inzichtelijk hoe energiezuinig de woningvoorraad in de wijk is en op welke wijze en welk gewenst niveau de woningen nog energiezuiniger kunnen worden gemaakt. Ook zijn er plannen om DUBO (duurzaam bouwen) en energiebesparende maatregelen binnen het keuze- en besluitvormingsproces van de (nieuw)bouw en renovatie te betrekken.

Daarnaast heeft De Huismeesters een stedenbouwkundig plan gemaakt voor de ontwikkeling van tweehonderd nieuwe woningen (Corthingborg). Een groot deel van de woningen wordt bestemd voor sociale huur en betaalbare koop. Het gaan om meerdere woningtypes waar mensen uit De Hoogte met voorrang in kunnen stromen.

Op iets langere termijn (na 2011) zal De Huismeesters ook de woningvoorraad in de beide andere buurten van de wijk onder handen nemen. Deze maatregelen vallen binnen de afspraken van het Nieuw Lokaal Akkoord (2007).

Accommodaties

Buurt- en wijkaccommodaties moeten goed functioneren. Een deel van de voorzieningen is al verbeterd en uitgebreid. Er is in de wijk een dependance van de vensterschool (=brede school) gerealiseerd en is er een Play-ground voor de jeugd aangelegd. Het beheer daarvan moet nog beter. We gaan de bewoners uitnodigen om het beheer zelf ter hand te nemen, bijvoorbeeld in het kader van activering (werk). De gemeentelijke accommodatienota geeft aanleiding om de toekomst van de sociaal-culturele voorzieningen van De Hoogte opnieuw vorm te geven. Hierop komen we terug in het hoofdstuk over Ouder en Kind .

Openbare ruimte

Het onderhoud van de openbare en semi-openbare ruimte is van groot belang om de wijk leefbaar te houden. Tuindorp De Hoogte is heringericht in samenwerking met de gemeente en corporatie De Huismeesters om het tuindorp-idee terug te brengen, met nette straten en afgebakende tuintjes. Een deel van de binnenterreinen is heringericht in samenspraak met de bewoners. Zij hebben het ontwerp gemaakt. Inmiddels worden deze terreinen al veel meer gebruikt door kinderen en hun ouders. In straten van de Selwerderwijken, waar veel studenten

wonen, wordt extra aandacht besteed om studenten en mensen met andere leefstijlen goed te laten samenleven.

Er is dus al veel gebeurd in De Hoogte maar we zijn op het gebied van het wonen en woonomgeving nog niet klaar. De plannen zijn er al wel en het overleg met bewoners wordt in september gestart. In de komende periode zal er een bedrag van € 45 miljoen worden geïnvesteerd in nieuwbouw en woningverbetering in de wijk. Dit geld is op lokaal niveau reeds beschikbaar.

Daarmee wordt aan een belangrijke randvoorwaarde voldaan om tot een ‘krachtwijk’ te komen. Bewoners kunnen niet alleen betaalbaar (blijven) wonen, maar ze hebben ook de mogelijkheid om binnen de wijk wooncarrière te maken. Kwalitatief goed wonen in een passende woning. Daarmee wordt aan een belangrijke randvoorwaarde voldaan om tot een ‘krachtwijk’ te komen.

Elke 2 jaar halen we bij de bewoners van de wijken informatie op over o.a. de woonomgeving. De cijfers op dit gebied laten zien dat de bewoners minder positief zijn over hun woonomgeving dan bewoners elders in de stad. De rood gemarkeerde cijfers springen er uit (zie tabel 3.1.). In de gesprekken die we als onderdeel van de planvorming met 300 bewoners hebben gevoerd wordt dit beeld bevestigd (bijlage 1.1 en bijlage 1.2).

Tabel 3.1. Overzicht indicatoren leefbaarheids- en veiligheidsmonitor De Hoogte

	1998	2000	2002	2004	2006	Stad 2006
Tevredenheid voorzieningen						
Basisonderwijs	77%	80%	87%	82%	87%	90%
Speelmogelijkheden	60%	57%	69%	63%	70%	68%
Jongerenvoorzieningen	41%	37%	40%	45%	57%	45%
Ouderenvoorzieningen	-	50%	80%	-	66%	69%
Winkelaanbod	87%	92%	91%	90%	89%	89%
Straatverlichting	80%	79%	85%	84%	86%	91%
Groenvoorziening	79%	77%	74%	76%	73%	85%
Openbaar vervoer	73%	70%	86%	81%	91%	83%
Achterpaden en brandgangen	53%	59%	64%	63%	71%	68%
Woonomgeving						
Cijfer sociale samenhang	4,9	4,9	4,4	4,9	5,2	6,2
Evaluatie buurt	5,8	6,1	5,5	5,7	6,1	7,6
Cijfer woonomgeving	6,0	6,2	6,4	6,3	6,6	7,4
Medeverantwoordelijk buurt (%)	80%	68%	69%	71%	78%	83%
Overlastcijfer	4,3	4,5	4,9	4,7	4,3	2,8
Overlast groepen jongeren	21%	30%	28%	21%	17%	11%
Drugsoverlast	53%	47%	44%	39%	31%	8%
Verloederingscijfer	4,9	5,0	4,6	4,5	4,4	3,4
Oordeel woonomgeving (vooruit)	32%	34%	37%	37%	46%	39%
Toekomstverwachting (vooruit)	33%	31%	46%	47%	48%	51%

3.1.2. Werken en integratie

Het percentage mensen dat niet werkt en afhankelijk is van een uitkering is te hoog in deze wijk. Er wonen naar verhouding veel huishoudens met problematische schulden. Te vaak zien we dat werkloosheid van generatie op generatie wordt doorgegeven. We willen dat werklozen en bijstandsgerechtigden naar betaald werk of zelfstandig ondernemerschap stromen, of dat ze in de wijk of elders actief worden. Er loopt op stedelijk niveau een aantal programma's om mensen naar werk te begeleiden. Deze zijn nog niet gericht op wijkniveau ingezet. Ook worden er in het kader van de sociale wijkvernieuwing extra initiatieven genomen om mensen op sociaal, economisch en maatschappelijk terrein meer te laten deelnemen, o.a. door werk, stages of vrijwilligerswerk. Wij scheppen mogelijkheden en bieden kansen, zodat wijkbewoners eigen initiatieven kunnen ontplooiën en daarmee hun verantwoordelijkheid voor een goede leefsituatie nemen en tegelijkertijd actief deelnemen aan het leven in hun wijk. Met bestaande projecten als 'Heel de Buurt' en Buurtbemiddeling gaan we door, maar we moeten blijven zoeken naar nieuwe vormen, samen met bewoners. Daarnaast worden de wijk mooie initiatieven ontplooid om allochtone vrouwen te begeleiden naar werk, bijvoorbeeld door middel van zelfstandig ondernemerschap. Dergelijke initiatieven nodigen uit om hiermee verder te gaan en ze te intensiveren.

In de nota "Nu Ritsen!" is uitgesproken dat het thema integratie binnen ieder beleidsterrein een plek moet krijgen. In Groningen kiezen we voor integratie-inclusief denken. De in omvang kleine groepen minderheden en de beheersbare integratieproblematiek in onze stad, rechtvaardigen deze werkwijze. Integratie komt aan de orde bij de uitwerking van de thema's "werk", "ouder-kind" en "multiprobleemgezinnen". Daarnaast speelt het een belangrijke rol in het collectieve spoor. In de wijken gaat het eerder om sociaal economische en maatschappelijke problemen dan om het verschil autochtoon-allochtoon.

Analyse

In de wijk de Hoogte wonen veel mensen die werkloos zijn en van een bijstandsuitkering leven. In de stad ontvangt 8% van de huishoudens een bijstandsuitkering. In De Hoogte is dat 22%. Wanneer we de werkloosheidscijfers bekijken dan valt op dat van de werkzoekenden 76% langer dan een jaar werkloos is. De mate van geschooldheid van de ingeschreven werkzoekenden voor de wijk De Hoogte steekt positief af ten opzichte van het landelijke gemiddelde en het gemiddelde van alle krachtwijken. In De Hoogte is 48% laaggeschoold, landelijk is dat 55% en in alle aandachtswijken samen is dat 70%. Het aandeel niet-westerse allochtone bewoners in de wijk bedraagt 25%. In de stad als geheel is dat 14%. Ongeveer 400 personen in de wijk zijn potentieel inburgeringsplichtig of inburgeringsbehoefstig. Dat de afhankelijkheid van een bijstandsuitkering tot de nodige financiële problemen kan leiden, blijkt uit het feit dat 13% van de huishoudens in de wijk bekend is bij de schuldhulpverlening. In tabel 3.2. is een samenvatting gegeven van de problematiek.

Tabel 3.2. Situatie in de wijk mbt werkloosheid

Feitelijke situatie: <ul style="list-style-type: none">• 22% van de huishoudens ontvangt een bijstandsuitkering, tegen 8% in de stad;• van deze huishoudens heeft 51% 3 jaar of langer een bijstandsuitkering• 400 personen zijn potentieel inburgeringsplichtig of inburgeringsbehoefstig.• 13% van de huishoudens is bekend bij schuldhulpverlening, tegen 5% in de stad;• 23% van de huishoudens ontvangt kwijtschelding van gemeentelijke belastingen/heffingen tegen 9% in de stad.	Toelichting: <p>Bijstandsafhankelijkheid en werkloosheid komen naar verhouding veel voor in de wijk. Aanzienlijke inspanningen zijn nodig om dat om te buigen naar werk, inburgering en participatie. Bijstandsafhankelijkheid betekent een laag inkomen, met het risico van schulden en uiteindelijk een problematische schuldsituatie.</p>
---	---

Wijkeconomie

Wanneer we kijken naar de bestaande economische bedrijvigheid in de wijk dan zien we dat er aan de rand van de wijk het industrieterrein De Hoogte is gevestigd. Verder is er sprake van bedrijvigheid aan de Bedumerweg en de Noorderstationsstraat.

We hebben in de wijk, met dank aan de Hanzehogeschool Groningen, ook gesprekken gevoerd met de ondernemers. Dit om het ondernemersklimaat beter in kaart te krijgen en van de ondernemers te horen hoe zij naar hun wijk kijken (bijlage 3.1). De binding met de wijk is groot. Klanten komen veelal uit de wijk en men wil graag in de wijk blijven ondanks dat men ook wel een aantal wensen heeft, zoals uitbreidingsmogelijkheden en betere parkeervoorzieningen.

Wanneer we kijken naar de bestaande economische bedrijvigheid in De Hoogte dan zien we dat, in tegenstelling tot de Korrewegwijk, niet echt sprake is van een grote hoeveelheid uiteenlopende werkgelegenheid. Er zijn 101 ondernemers in de wijk, waarvan 13% van niet-westerse herkomst en 83% autochtoon.

Het aantal ondernemers daalde in de periode 1999-2004 met 10%.

Bij de niet-westerse allochtone ondernemers was er sprake van een groei met 5%, terwijl het aantal autochtone ondernemers afnam met 13%.

De bedrijfsactiviteiten zijn sterk gericht op consumptiegerichte dienstverlening. Bij de niet-westerse ondernemers 92% en bij de autochtone ondernemers 58%.

De cijfers en het onderzoek bieden verschillende aanknopingspunten om contacten te leggen met de ondernemers en gezamenlijk het ondernemersklimaat te verbeteren. Het biedt kansen om ondernemers in te zetten bij het terugdringen van werkloosheid en inactiviteit. De wijk is nog niet echt een kraamkamer voor starters. Daar ligt nog een belangrijke opgave.

Wat doen we al?

De gemeente Groningen heeft de afgelopen jaren al verschillende programma's ontwikkeld om bijstandsafhankelijkheid terug te dringen. Groningen wil een sterke stad zijn met actieve stadjes. We streven daarom naar meer werk, minder werkloosheid en een optimale participatie van burgers aan de samenleving. In het programma om dat te realiseren ligt de nadruk op de manier waarop wij diegenen die nog niet volledig deelnemen (weer) actief willen maken. Waar dat mogelijk is, door hen voor te bereiden op een snelle toetreding op de arbeidsmarkt. Waar dat nog niet mogelijk is, door andere vormen van deelname aan maatschappelijke activiteiten. Actieve deelname van mensen zonder baan of met een beperkt inkomen, vraagt om maatregelen voor een goed werkende arbeidsmarkt, om een activerend

participatie- en re-integratiebeleid en om een activerend armoedebeleid. Een groot deel van deze maatregelen is in 2005 vastgelegd in de nota 'Werken, meedoen, erbij horen'. Om de participatie van niet-westerse allochtonen in de bijstand te stimuleren heeft de gemeente extra maatregelen genomen. Die zijn vastgelegd in de nota "Kleur de arbeidsmarkt".

Maatregelen zijn genomen om armoede en schuldenproblematiek terug te dringen. Daarbij is nadrukkelijk de samenwerking gezocht met partners in de stad, die ieder vanuit hun verantwoordelijkheid hebben aangegeven een bijdrage te willen leveren aan het bestrijden en voorkomen van armoede en schuldenproblematiek. Die samenwerking heeft gestalte gekregen in de vorm van een Armoedepact.

Ook bij het programma "Inburgeren in Groningen", gaat het erom dat inburgering ertoe leidt dat mensen deelnemen aan de samenleving. Dat doen we door het aanbieden van duale trajecten, waarbij inburgering wordt gekoppeld aan re-integratie dan wel participatie. Op het gebied van integratie van bijvoorbeeld allochtone vrouwen, is in De Hoogte, ook nog het nodige te winnen. Hetzelfde geldt voor jongeren die "niet verder komen" en tienermoeders.

Werk is voor deze wijk dus een belangrijk thema. Er is een stevige persoonsgebonden aanpak nodig om het verschil te gaan maken. In hoofdstuk 4 komen we hier op terug.

3.1.3. Leren

Op het punt van "leren" is er nog heel veel te winnen in de Hoogte. Kinderen in deze wijk doen het op school minder goed dan kinderen in andere wijken. Ze zijn ook minder gezond en minder actief. Een te groot deel geeft zelfs aan zich niet gelukkig en arm te voelen. We slagen er tot op heden ook onvoldoende in om met ouders in contact te komen, terwijl daar toch een belangrijke sleutel ligt voor een goede toekomst van kinderen.

Er is al veel in De Hoogte geïnvesteerd. Zo is er een hoog percentage deelname aan Voor- en Vroegschoolse Educatie, is er jarenlange ervaring met Opstap en Opstapje, zijn er plusmaatregelen ingezet als een schoolverpleegkundige en buurtmaatschappelijk werker en werkt er een allochtone contactfunctionaris. Tussen instellingen werkzaam op het terrein van ouder kind zijn ketenprotocollen afgesproken. Ook is de Vensterschool Koorenspeer, die een dependance heeft in De Hoogte, een samenwerkingsverband waar nog veel groei in zit en waar kansen liggen voor verdere ontwikkeling. In de buurt ontbreekt nog een Ouder Kind Centrum (OKC). Door bewoners en professionals wordt dat als een gemis ervaren. Nu vallen de bewoners van De Hoogte terug op het OKC in de Korrewegwijk. Ondanks de gedane inspanningen, investeringen en ontplooiide initiatieven is er nog veel te doen op het punt van leren in De Hoogte.

Analyse

De cijfers (indicatoren) over het thema ouder – kind in De Hoogte spreken boekdelen. De taal- en onderwijsachterstanden zijn er groter, de kinderen verzuimen meer, ze zijn minder actief en minder gezond, vooral als gevolg van een voor de gezondheid schadelijke leefstijl. Ze voelen zich ook armer dan kinderen in andere wijken. Vaardigheden om aan deze situatie te ontsnappen worden onvoldoende benut. De risicofactoren die bewezen van invloed zijn op de prestaties van de kinderen zijn aanzienlijk groter dan in de stad als geheel. De overlast die wordt ervaren door jeugd is groter dan elders in de stad. Dat geldt ook voor het aantal delicten dat door jongeren wordt gepleegd. Kinderen en jongeren in de wijk hebben meer te maken met huiselijk geweld en kindermishandeling dan jongeren elders in de stad. De indicatoren staan dus op rood. Dit ondanks het feit dat we al sinds de jaren '70 investeren in de wijk en in

het onderwijs gericht op het vergroten van kansen voor kinderen zoals met het A2 project, de Vensterschool het Koorenspoor met een dependance in De Hoogte aan de Van Oldenbarneveltlaan, de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), programma's gericht op gezondheid en bewegen en het in ontwikkeling zijnde Ouder-kind-centrum (OKC).

Cijfers zijn een ding, maar daarmee heb je nog niet de achterliggende oorzaken te pakken. Inzicht in deze oorzaken is nodig om tot een goede aanpak te kunnen komen. Samen met de instellingen in de wijk zijn daarom de achterliggende factoren zoveel mogelijk in kaart gebracht. Daaruit komt het beeld naar voren van een sector die zoekend is naar wat werkt en wat niet werkt en die moet opereren in een complexe omgeving waarin sociaal-economische achterstanden de gemeenschappelijke noemer te zijn van problemen op verschillende terreinen, zoals inkomen, sociale cohesie, opvoedingsproblemen en gezondheid. Voor de oplossing van deze problemen zijn dus vele partijen nodig en moeten de interventies gemeenschappelijk worden gedragen willen ze effectief kunnen zijn. Daarnaast maken we nog te weinig gebruik van de kracht in de wijk en de sterke kanten van de bewoners. Al deze factoren maken het werken in deze wijk complex.

Contact met ouders

Scholen en instellingen slagen er nog onvoldoende in om met ouders in contact te komen. Zaken signaleren lukt wel maar daarover het gesprek aangaan met ouders blijkt lastig. Nog moeilijker is om ouders echt te betrekken bij de ontwikkeling van hun kinderen of bij activiteiten op school. Sommige ouders staan wantrouwend tegenover de "instituties". Zij vatten de noodzaak tot contact met die instituties vaak op als een persoonlijk falen. Een optimale schoolloopbaan vereist een actieve betrokkenheid van ouders. Ouders zorgen voor de randvoorwaarden waaronder kinderen kunnen leren en naar vermogen prestaties kunnen leveren: zoals uitgerust en met een goed gevulde maag op school komen. In de wijk merken professionals dat er een te grote groep kinderen is waarbij ouders deze basale betrokkenheid bij hun kinderen niet vervullen. Tot op heden zijn we er met elkaar onvoldoende in geslaagd om dit patroon te doorbreken. Daar komt bij dat het aandeel eenoudergezinnen, gezinnen met schulden en werkloosheid erg hoog is in de wijk. Dit betekent dat bij een grote groep ouders de balans tussen draagkracht en draaglast niet meer in evenwicht is. Dit is direct zichtbaar bij de tienermoeders in de wijk. Zij verdienen specifiek aandacht. Ook wonen er relatief veel gezinnen van buitenlandse komaf in de buurt. Hierin is niet een bepaalde groep dominant. Er is sprake van veel verschillende culturen en vraagt dus om een zeer gevarieerde benadering. Er is een dringende noodzaak tot opvoedings- en gezinsondersteuning. Het contact met de ouders zou al in een vroegtijdig stadium moeten worden gelegd. Voor of kort na de geboorte van een kind of als gezinnen nieuw in de buurt komen wonen. Willen we dit patroon doorbreken dan is een stevige inzet nodig door mensen die daarvoor voldoende zijn toegerust. Dit is momenteel nog onvoldoende het geval.

Tabel 3.3. Indicatoren sociale structuur die bewezen de schoolprestaties beïnvloeden

Feitelijke situatie:	Toelichting:
<p>1 oudergezin stedelijk = 26% 1 oudergezin oude wijken = 42% 0-17 jarigen met niet- westerse achtergrond stedelijk = 17% 0-17 jarigen met niet- westerse achtergrond oude wijken = 25% Jeugd uit gezin met bijstandsuitkering stedelijk = 16% Jeugd uit gezin met bijstandsuitkering oude wijken = 37% Gezinnen met schuldhulpverlening stedelijk = 3% Gezinnen met schuldhulpverlening oude wijken = 7% 12-17 jarigen met 3 of meer risicokenmerken stedelijk = 13% 12-17 jarigen met 3 of meer risicokenmerken oude wijken = 27% (jeugdpeiling, GBA, beleidsmonitor Sociale Pijler) Tienermoeders: Hoogte = 23</p>	<p>Veel gezinnen uit de Hoogte hebben meer dan 3 risicofactoren (eenoudergezin, allochtone afkomst, arm of werkloos, lager opleidingsniveau jongere, laag opleidingsniveau ouders). Deze risicofactoren belemmeren de opvoedings situatie van kinderen. Bij een grote groep ouders in de Hoogte is de balans tussen draagkracht en draaglast niet meer in evenwicht. Er is een dringende vraag naar gerichte opvoedings- en gezinsondersteuning, niet alleen preventief maar ook curatief.</p> <p>Bij het voorkomen en zonodig aanpakken van opvoedingsproblemen gaan we ervan uit dat de ouders primair verantwoordelijk zijn voor de opvoeding.</p> <p>De maatregelen in dit kader worden gekoppeld aan de OKC ontwikkeling die de afgelopen tijd in gang is gezet.</p> <p>Welke krachten te gebruiken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgstructuur is goed op orde, samenwerking verloopt goed • Basisstructuur OKC (onlangs OKC gids uitgebracht) is aanwezig;

Weinig sociale samenhang

Er ligt ook een relatie met het collectieve spoor. Geconstateerd wordt dat er weinig sociale samenhang bestaat in de buurt waar ouders en kinderen op kunnen terugvallen. Een aantal ouders voelt zich nauwelijks betrokken bij de maatschappij. Andere factoren die hierin meespelen zijn de nog eenzijdige woningvoorraad waardoor er veel mensen wonen die minder krachtig in het leven staan. Mensen die succes hebben vertrekken uit de buurt. Dit is ook onderkend onder het thema Wonen. De corporatie werkt in de wijk dan ook aan een differentiatie van de woningvoorraad. Feit blijft echter dat de wijk een belangrijke leverancier blijft van woningen in de sociale sector. Aan de andere kant zien we dat er ook sprake is van kracht. Er zijn immers ook veel gezinnen waar het goed gaat. Zo ook draait bijvoorbeeld in De Hoogte de speeltuinvereniging goed. Dergelijke kracht kan beter worden benut. We hebben nog te veel de neiging om uit te gaan van de problemen en zaken die niet goed gaan.

Ontbreken van een gedeelde pedagogische visie

Betrokken partijen hanteren verschillende oriëntaties en benaderingen. Een deel van de instellingen is gericht op het kind, een ander deel op de ouders of op beide. Het ontbreekt aan een gedeelde pedagogische visie van waaruit men samen aan het werk kan. Een dergelijk verschil in oriëntaties en benaderingen maakt een gerichte en eenduidige aanpak op dit moment onmogelijk. De samenwerking tussen instanties wordt hierdoor bemoeilijkt. Ook de verder ontwikkeling van het OKC in de wijk maakt de vraag om te werken vanuit een eenduidige opvoedkundige visie en aanpak noodzakelijk. Samen huisvesting delen is niet genoeg. Het gaat er ook om gezamenlijk een visie en een droom te delen en die ook tastbaar te maken. Iedere werker moet zich bewust zijn van het pedagogisch kader waar ze vanuit handelen.

Onderwijsachterstand

Er wonen veel kinderen met een onderwijsachterstand in de wijk. De schoolprestaties blijven achter en er is veel schoolverzuim en schooluitval. Het doorbreken van de vicieuze cirkel van lage opleiding, schooluitval, geen werk, armoede en jong ouderschap etc. begint bij het creëren van kansen in het onderwijs. We denken dat als we echt het verschil willen maken, we ook het aanbod van de “leerstof”, kennis en vaardigheden, intensiever en gevarieerder moeten maken. Leren en ontwikkelen moet ook plezier betekenen voor kinderen, dit bevordert de motivatie. Dit geldt zowel voor kinderen op de voorschoolse voorzieningen, de basisschool als op het voortgezet onderwijs. Een verlengde schooldag biedt de kinderen in achterstandsituaties meer ‘leertijd’ door mee te doen aan allerlei activiteiten en door het verbinden van binnen- en buitenschoolse leren. In tabel 3.4. zijn de feitelijke gegevens zichtbaar gemaakt.

Tabel 3.4. Feitelijke situatie schoolprestaties

Feitelijke situatie: <ul style="list-style-type: none">• Aantal achterstandskinderen landelijk = 22,8%• Aantal achterstandskinderen stedelijk = 25%• Aantal achterstandskinderen De Hoogte = ongeveer 46% (op basis van aantallen gewichtenleerlingen in het BAO)• 35% van de 13-jarigen in De Hoogte zit nog op de basisschool! (betekent: veel zittenblijvers!)• Blijven zitten stedelijk = 10%; Blijven zitten De Hoogte = 19%• 12% van de BAO leerlingen gaat naar het speciaal onderwijs	Toelichting: <p>In De Hoogte zijn veel onderwijsachterstandkinderen. Het doorbreken van de vicieuze cirkel van lage opleiding, schooluitval, geen werk, armoede en jong ouderschap, etc, begint bij het creëren van kansen in het onderwijs. Daarom is eerder op grote schaal Voor- en Vroegschoolse Educatie ingezet.</p> <p>In De Hoogte zijn veel van de achterstandskinderen van allochtone afkomst. Bij de maatregelen houden we daarom rekening met het voorkomen van segregatie.</p> <p>Leerkrachten uit het BAO geven aan dat ouders moeilijk bereikt worden en moeilijk kunnen worden betrokken bij het onderwijs van hun kinderen.</p> <p>Welke krachten te gebruiken:</p> <ul style="list-style-type: none">• De ervaringen in VVE / Opstap/je en Allochtone contactouder verder uitbouwen• De inzet van de scholen
---	--

Ontbreken voldoende voorzieningen

Het ontbreekt in De Hoogte aan voldoende aantrekkelijke voorzieningen voor ouders en jeugd. In De Hoogte is slechts een dependance van de Vensterschool aanwezig in de vorm van een “klassieke” basisschool. Er moet op dit punt nog het nodige gebeuren. De speeltuinvereniging die een sterke rol vervult in de wijk heeft behoefte aan meer ruimte. Er is in De Hoogte fysiek nog geen OKC voorzien. De huidige basisschool biedt te weinig ruimte voor zaken als een verlengde schooldag, activiteiten voor ouders en kinderen.

Capaciteit en snelheid in de keten onvoldoende

Het ontbreekt ons momenteel aan mogelijkheden om op tijd, snel en adequaat zorg te kunnen bieden aan kinderen en hun ouders die nodig is. Er zit te veel vertraging in de keten door de grote vraag naar hulp voor ouders en kinderen/jeugdigen. Al enige tijd hebben we te maken met wachtlijsten zowel bij Bureau jeugdzorg, als bij de zorgaanbieders. Wanneer snelle en adequate doorverwijzing niet mogelijk is levert dit frustratie en nog meer problemen op, wat de situatie in de gezinnen zal verslechteren. In het OKC willen we zorgen voor een integrale en effectieve aanpak van problemen van gezinnen en kinderen en de coördinatie hiervan. Een nauwe samenwerking met zowel Bureau Jeugdzorg als de zorgaanbieders is hiervoor

onontbeerlijk. Evenals een grotere armslag in capaciteit van het hulpaanbod, die we direct moeten kunnen ‘inkopen’ voor kinderen en gezinnen in deze wijk. Daarnaast is van belang dat er ondersteuning en begeleiding van de leerkrachten wordt geleverd in de vroeg-signalering en in hun handelen. De basis hiervoor is nu heel erg smal.

Geweld in het gezin, kindermishandeling

In de wijk komt huiselijk geweld en kindermishandeling relatief vaak voor. In de analyse van de betreffende wijk worden veel factoren genoemd die hiervoor als risicofactoren gelden: lage opleiding, lage inkomens, werkloosheid, opvoedingsarmoede en het percentage allochtone gezinnen. We willen in de krachtwijk alle vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld boven water halen en daarop actie ondernemen. Daar waar geweld in gezinnen gemeld wordt bij het steun- en adviesteam Huiselijke geweld is het zaak dat er binnen 24 uur actie wordt ondernomen. Specifieke aandacht voor de betrokken kinderen staat daarbij voorop; de gevolgen van huiselijk geweld en andere vormen van kindermishandeling zijn ingrijpend en werken vaak levenslang door.

In de onderstaande tabel zijn de cijfers mbt huiselijk geweld opgenomen. We weten met elkaar dat lang niet alle voorvallen gemeld worden. In 2007 komt 10% van de meldingen uit De Hoogte. Dat is buitenproportioneel veel. Zie tabel 3.5.

Tabel 3.5. Cijfers huiselijk geweld; in absolute aantallen en in % ten opzichte van de stad.

De Hoogte		Absolute aantallen					Percentage tov de gehele stad				
		2004	2005	2006	Afgelopen 12 mnd	2007	2004	2005	2006	Afgelopen 12 mnd	2007
Huiselijk geweld	Aangifte opgenomen	2	20	23	24	10	1%	4%	5%	6%	9%
	Incidenten	12	54	63	75	32	3%	4%	5%	6%	10%
	Melding	10	40	36	45	20	4%	5%	5%	6%	10%

Conclusie “leren”

Er is een basis waarop we verder kunnen werken maar er moet op dit punt nog veel gebeuren in de wijk. We zien in de extra middelen die voor De Hoogte beschikbaar komen als een uitgelezen kans om echt het verschil te gaan maken in deze wijk. In hoofdstuk 4 komen we terug op dit thema.

3.1.4. Veiligheid en leefbaarheid

Het leefklimaat wordt beïnvloed door de wijze waarop mensen in een wijk samenleven en met elkaar omgaan. Bewoners dragen hier natuurlijk ook zelf verantwoordelijkheid voor.

Gemeente, corporaties en instellingen scheppen de noodzakelijke randvoorwaarden door maatregelen op het gebied van woonruimteverdeling, overlasterpak, inzet interventieteam, inzet buurtconciërges en een duidelijk handhavingsbeleid. Met bewoners en instellingen worden daarover in verschillende wijken afspraken gemaakt in zogenaamde 'leefbaarheidsoverleggen' of in 'sociaal buurtbeheerprojecten'.

Het leefklimaat wordt verder bevorderd doordat bewoners zelf hun verantwoordelijk nemen en verbeteringen in wijk of buurt aanbrengen en buurtactiviteiten opzetten en uitvoeren. Dit wordt door de gemeente en de corporaties gestimuleerd. Bewoners nemen deel aan het ‘Heel de Buurt’ overleg. De herinrichting van tuindorp De Hoogte is samen met de bewoners gedaan, alsook de herinrichting van binnenterreinen van en de speelplekken in Selwerderwijk zuid. Daarnaast houden corporaties strenger toezicht op schone portieken en het onderhoud

van tuinen. Om daarbij te helpen, wordt onder andere tuingereedschap te leen aangeboden, worden hagen gesnoeid en is er een schuttingplan De Hoogte opgezet en uitgevoerd.

In Selwerderwijk loopt het project ‘Selwerderwijk Spoor’. Met bewoners, ondernemers, een basisschool en andere partijen wordt gewerkt aan het vergroten van het gevoel van veiligheid en samenhang. Probleem is de sfeer van anonimiteit en onveiligheid veroorzaakt door de nabijheid van het Noorderstation. De gemeente is met de eigenaar van het station in gesprek over een eventuele aanpak van de stationsomgeving. Onderdeel van het project is ook het portrettenproject: zeventig portretten van bewoners met hun eigen verhaal over hun woonbeleving.

Corporaties hebben samen met de gemeente het project Politiekeurmerk Veilig Wonen uitgevoerd. Bewoners krijgen gratis advies over inbraakpreventie. Eventuele aanpassingen kunnen als woningverbetering worden aangevraagd en meegenomen in de huurprijs.

Ondanks het feit dat er dus al veel op touw is gezet in de wijk neemt de waardering van de leefbaarheid en de veiligheid in de buurt door de bewoners minder snel toe dan elders in de stad. De scores zijn nog altijd beneden het stedelijk gemiddelde, zo blijkt uit de leefbaarheidmonitor 2006. Dit beeld werd bevestigd in onze diepte-interviews die we met bewoners hebben gevoerd. Bewoners ondervinden nog te veel overlast, vooral drugsoverlast en lawaai van de burens. Het veiligheidsgevoel is onder de maat in deze wijk. Bewoners geven ook aan dat zij het beheer van de fysieke leefomgeving beneden de maat vinden. Daarnaast is in de wijk de behoefte aan meer sociale samenhang sterk.

Tabel 3.6. Overzicht indicatoren leefbaarheids en veiligheidsmonitor De Hoogte

Overlast	1998	2000	2002	2004	2006	Stedelijk
Overlastcijfer	4,3	4,5	4,9	4,7	4,3	2,8
Overlast groepen jongeren	21%	30%	28%	21%	17%	11%
Drugsoverlast	53%	47%	44%	39%	31%	8%
Verloederingscijfer	4,9	5,0	4,6	4,5	4,4	3,4
Veiligheid						
Onveiligheidsgevoelens buurt	46%	47%	32%	35%	29%	15%
Perceptie vermogensdelicten	5,3	5,1	4,8	4,8	4,0	2,6
Perceptie dreigende voorvallen	3,3	3,2	2,9	2,6	2,9	1,2

In het collectieve spoor waarin we inzetten op het verbeteren van de collectieve basis in de wijk, is leefbaarheid en veiligheid dan ook een belangrijk thema en we verwachten dat bewoners daar stevig in willen investeren. We komen hier in Hoofdstuk 4 op terug.

3.1.5. Multiprobleemgezinnen

Een apart thema vormt ‘multiprobleemgezinnen’. Uit de praktijk blijkt dat er in de Hoogte een aantal hardnekkige problemen te identificeren zijn die direct betrekking hebben op multiprobleemgezinnen. De situatie rond multiprobleemgezinnen, en vooral de jongeren binnen deze gezinnen, staat momenteel sterk in de aandacht. Opvallend hierbij is dat de aandacht uit twee hoeken komt. De ene hoek is die van bescherming van kinderen indien verwaarlozing, tragische ongelukken of zelfs moord aan de orde is. Een incident met een probleemgezin is in de gemeente aanleiding geweest tot het opstellen van een protocol ketenzorg voor multiprobleemgezinnen. Deze is 1 januari 2006 in werking getreden. De

andere hoek is die van overlast, buurtterreur en criminaliteit. Hoewel beide zaken zich in multiprobleemgezinnen afspelen hoeft de aanpak van de één niet noodzakelijkerwijs ook goede resultaten op het andere terrein te geven. We proberen een optimum te bereiken in het midden tussen beide doelen; bewaken van veiligheid voor kinderen en beperking van overlast.

In 2004 heeft het Bureau Onderzoek een quick scan gedaan naar multiprobleemgezinnen in Groningen. Daarin is een helder beeld van de omvang, samenstelling en knelpunten in de hulpverlening naar voren gekomen (zie bijlage 3.2.) Het aantal multiprobleemgezinnen is in Groningen ongeveer 250. In ruim tweederde van de multiprobleemgezinnen gaat het om eenoudergezinnen en in bijna 80% gaat het om 1 of 2 kinderen (beneden de 18 jaar) per gezin. In totaal handelt het zich om ongeveer 650 mensen, die redelijk zijn verdeeld over de stadsdelen met goedkopere huurwoningen. In sommige delen van een wijk doen zich soms wel concentraties van probleemgezinnen voor waarbij ook familieverbanden een rol spelen. Dit geldt zeker voor de Hoogte. In de Hoogte gaat het in totaal om ongeveer 12 tot 15 gezinnen.

Capaciteitsproblemen en afstemming

Er zijn altijd vele organisaties bij de hulpverlening aan multiprobleemgezinnen betrokken, waarbij onderlinge afstemming vaak een probleem is. Hierbij is een schifting te maken tussen hulpverleners die bijna altijd zijn betrokken, namelijk maatschappelijk werk, geldzorg en Jeugdzorg, en de andere vormen van hulpverlening. Ook de politie is een instantie waar veel multiprobleemgezinnen mee te maken hebben. De eerste ervaringen met het protocol ketenzorg laten zien dat er opstoppingen en capaciteitsproblemen in de uitvoering zijn, dat afstemming op managementniveau nog geen afstemming op de werkvloer betekent en dat er behoefte bestaat minder “over” en meer “in” het gezin te doen.

3.2 Samenvatting

Er gebeurt al veel in de wijk. Bewoners geven dat ook aan. Ze zijn trots op hun wijk. Dat we er nog niet zijn blijkt uit het feit dat de bewoners ook aangeven dat op een aantal terreinen nog het nodige moet gebeuren. Het gaat dan om het beheer van de fysieke leefomgeving, het veiligheidsgevoel, het vergroten van de sociale cohesie, het samenleven met studenten en voorzieningen voor de jeugd. De zogenaamde collectieve basis in de buurt moet op die punten dus nog beter. Het thema ‘**wonen**’ is voor de toekomst voor wat betreft de fysieke ingrepen al goed afgedekt. De middelen zijn op lokaal niveau beschikbaar. Op het gebied van woonomgeving is nog wel het nodige te doen. Bewoners geven dat aan. Het thema “**werk**” vraagt veel inspanning. Het zelfde geldt voor het thema “**leren**” en “**veiligheid**”. Het thema **integratie**¹ is minder aan de orde als het gaat om allochtone bewoners. We nemen dit thema mee in het collectieve spoor (samen leven) en de thema’s “werk en “leren (ouder-kind)”

In De Hoogte gaan we langs twee sporen werken.

1. het collectieve spoor waarin we collectieve thema’s als **veiligheid**, sociale samenhang en **woonomgeving** meenemen.
2. We gaan ook maatregelen nemen die op het individu gericht zijn. Het gaat dan om **werk en integratie**, het **leren** (ouder én kind) en **multiprobleemgezinnen**.

¹ In de nota Nu Ritsen! Heeft het college uitgesproken dat het thema integratie binnen ieder beleidsterrein een plek moet krijgen. Als college kiezen we voor integratie-inclusief denken. De in omvang kleine groepen minderheden en de beheersbare integratieproblematiek in onze stad, rechtvaardigen deze werkwijze. Integratie komt aan de orde bij de uitwerking van de thema’s werk, ouder-kind en mpp. Daarnaast speelt het een belangrijke rol in het collectieve spoor. In de wijken gaat het eerder om sociaal economische en maatschappelijke problemen dan om het verschil autochtoon-allochtoon. Het verschil student – niet-student speelt een grotere rol.

In Hoofdstuk 4 gaan we in op de maatregelen die we op 2 sporen gaan nemen: het collectieve spoor en het individuele spoor.

4. De wijk straks

In 2017 is De Hoogte een wijk die aantrekkelijk is voor veel verschillende mensen. Het is een kleurrijke wijk, dicht bij de binnenstad waar verschillende groepen met elkaar plezierig wonen. Het is een wijk met een voldoende voorzieningenaanbod voor verschillende groepen. Dit betekent goede scholen en voorzieningen voor jongeren en ouderen. Het is een wijk waarin je veilig kunt opgroeien met voldoende kansen voor ontplooiing. Het is ook over 10 jaar nog een belangrijke wijk voor mensen met een laag inkomen en voor starters op de woningmarkt. Het aanbod aan woningen is zodanig gedifferentieerd dat mensen in de eigen wijk kunnen blijven wonen.

Wat we ook willen bereiken via het Nieuw Lokaal Akkoord is een andere benadering van de wijk en haar bewoners. We willen de zeggenschap over het wel en wee van de wijk in toenemende mate overdragen aan bewoners en de werkers. Dat betekent een andere wijze van werken, het betekent loslaten en overlaten. Met het Nieuw Lokaal Akkoord hebben we daarmee een start gemaakt.

We willen dus toe naar een wijk waar het goed wonen is. Bewoners, corporaties, gemeente en andere belanghebbers hebben daar duidelijke ideeën over. We leggen hiermee een collectieve basis voor een leefbare wijk. Uitgangspunten zijn: vertrouwen in de buurt, heft in eigen hand, gebruik maken van de kracht in de wijk en de wijk ‘teruggeven’ aan de bewoners. Dit noemen we het **collectieve spoor**.

Met het voorliggende wijkactieplan gaan we daar een nog een stevige schep boven op doen. We richten ons op het wegwerken van achterstanden in de wijk die zich op individueel bewonersniveau voordoen; het **individuele spoor**. De kinderen in de wijk halen de komende jaren hun onderwijsachterstand in. Na 4 jaar gaan we hiervan de eerste resultaten zien en na 10 jaar zullen de schoolprestaties zich rond het stedelijk gemiddelde bevinden. Een wezenlijke voorwaarde hiervoor is dat ouders meer betrokken worden bij de school en het leren van hun kinderen. Instellingen en scholen worden pedagogisch steviger ondersteund. We zetten hier fors op in. Ook hier gaan we na 2 tot 4 jaar de eerste resultaten zien. Hetzelfde geldt voor de werkloosheid die te hoog en te structureel van aard is in de wijk. Een stevige individuele aanpak gaat ook hier het verschil maken. We slagen er tot op heden niet in om gezinnen die met een veelvoud aan problemen kampen er boven op te helpen. In dit actieplan worden ook daarvoor baanbrekende maatregelen voorgesteld. Dit helpt de personen in kwestie en het helpt de wijk omdat overlast wordt voorkomen.

Uitgangspunten binnen het individuele spoor zijn: ‘erop af’, mensen leren kennen, samenwerking, processen verbeteren en de juiste persoon op de juiste plek.

4.1 Collectief bewonersspoor

Met de maatregelen die we tot nu toe hebben genomen en die we nog willen nemen (bewonersspoor) leggen we een collectieve basis voor een leefbare wijk. Ons uitgangspunt daarbij is en blijft voor bewoners en door bewoners. We willen met dit spoor de bewoners in de wijk ook echt de mogelijkheid geven om hun kracht in te zetten. Juist door bewoners de mogelijkheid te bieden om zelf het nodige voor hun wijk te betekenen zal de binding met de wijk verder versterken, de onderlinge betrokkenheid toenemen en zal ook de betrokkenheid van andere, meer kwetsbare bewoners, toenemen. Het collectieve bewonersspoor vervult daarmee ook een belangrijke functie voor bewoners die minder sterk in hun schoenen staan. Zij kunnen ‘maatschappelijke ervaring’ opdoen. Op die manier worden het individuele-, en het collectieve spoor aan elkaar verbonden.

Er is in het kader van het sociaal wijkvernieuwingsplan “Mooi Blijven Wonen” nog € 600.000,= beschikbaar voor de Hoogte én de Korrewegwijk. Dit geld is na overleg met bewoners gekoppeld aan concrete maatregelen. Aanvullend daarop zijn in het Nieuw Lokaal Akkoord afspraken gemaakt over het collectieve spoor. Corporaties en Gemeente hebben voor De Hoogte én de Korrewegwijk 1,6 mln extra beschikbaar gesteld voor de komende 4 jaar. Dit geld is bewust nog niet gekoppeld aan concrete maatregelen. Dat gaan we samen met bewoners en werkers in de wijk doen. Daarnaast gaan we de extra middelen in het kader van het project “van aandachtswijk naar Krachtwijk” benutten om de collectieve basis in de wijk verder te versterken. We gaan nadrukkelijk inzetten op het aanboren en gebruiken van de kracht de beide wijken hebben, ondernemers, studenten en mensen die in de gesprekken die we hebben gevoerd hebben aangegeven best iets te willen doen voor hun wijk (1 op de 5). Via hen gaan we anderen benaderen zodat er een olievlekwerking ontstaat.

Proces collectieve spoor

We hebben er bewust voor gekozen om ons de afgelopen periode te beperken tot het ophalen van de agenda van bewoners en werkers uit de wijk. Het keuze traject met en door bewoners hebben we over de vakantieperiode heen getild. We willen met hen de komende periode (najaar 2007) een zorgvuldig traject neerzetten. Op basis van deze agenda hebben we via diverse overleggen met bewonersorganisaties, corporaties en instellingen vastgesteld welke de gewenste maatschappelijke effecten zijn die we in het collectieve spoor willen bereiken. Deze effecten zijn:

Gewenste effecten

Op basis van signalen van bewoners en werkers zijn we tot de volgende voor De Hoogte gewenste effecten gekomen:

1. 1. Het algemeen gevoel van **veiligheid** is toegenomen. We meten dit via de leefbaarheids- en veiligheids monitor. Binnen 6 jaar zijn de indicatoren die nu op rood staan op stedelijk niveau gebracht.
2. Bewoners hebben hun **leefomgeving** verbeterd
 - De spanning tussen studenten en niet studenten is gereduceerd
 - Studenten zetten zich in voor de wijk
 - Er zijn meer bewoners actief, bewoners ondernemen samen activiteiten en hebben weer oog en oor voor elkaar.
 - Het fysieke beheer en inrichting van de openbare ruimte is verbeterd.
 - Bewoners ondernemen zelf meer actie op het gebied van fysiek beheer
3. Er is een goed perspectief voor **jongeren** in de wijk
 - Er zijn activiteiten voor jongeren
 - Er zijn accommodaties voor jongeren in de wijk
 - Jongeren horen erbij en doen mee (projecten, stage -, en werkervaringsplekken)
 - Jongeren hebben uitzicht op werk

In hoofdstuk 3 hebben we op basis van de cijfers uit de leefbaarheids- en veiligheidsmonitor laten zien hoe de bewoners hun wijk beoordelen op onderwerpen als veiligheid en woonomgeving. In de onderstaande tabel 4.1. is zichtbaar gemaakt waar we met elkaar naar toe willen werken. Het gewenste effect voor de jongeren zal vooral via de maatregelen op het thema “ouder-kind” worden bereikt.

Tabel 4.1 Doelstellingen indicatorscores leefbaarheids- en veiligheidsmonitor De Hoogte

Indicator	2006	Stad 2006	2010	2014
Woonomgeving				
Cijfer sociale samenhang	5,2	6,2	5,8	6,2
Evaluatie buurt	6,1	7,6	6,3	7,0
Cijfer woonomgeving	6,6	7,4	7,0	7,2
Medeverantwoordelijk buurt (%)	78%	83%	82%	85%
Overlastcijfer	4,3	2,8	4,0	3,5
Overlast groepen jongeren	17%	11%	15%	12%
Drugsoverlast	31%	8%	25%	15%
Verloederingscijfer	4,4	3,4	4,1	3,5
Oordeel woonomgeving (vooruit)	46%	39%	50%	55%
Toekomstverwachting (vooruit)	48%	51%	55%	55%
Veiligheid				
Onveiligheidsgevoelens buurt	29%	15%	24%	19%
Perceptie vermogensdelicten	4,0	2,6	3,4	3,0
Perceptie dreigende voorvallen	2,9	1,2	2,5	2,0

Op basis van de in de wijk gewenste effecten zijn in een aantal brainstormsessies, waarin bewoners en professionals op persoonlijke titel hebben meegedacht, mogelijke maatregelen om deze effecten te bereiken benoemd. In de bijlage 4.1. is een overzicht weergegeven van de maatregelen die we kunnen treffen om de gewenste effecten te bereiken en de collectieve basis in de wijk te verbeteren. We zien dit als een menukaart waaruit de bewoners en de werkers in de wijk straks kunnen kiezen en prioriteren. We gebruiken daarvoor een methodiek 'de Waardenzeef', die door corporatie In met het SEV en het RIGO is ontwikkeld. De methodiek is er op gericht om op basis van de verwachte bijdrage aan de gewenste maatschappelijke effecten een afgewogen keuze te maken. De kracht zit in het feit dat eerst een totaaloverzicht wordt geboden aan mogelijke maatregelen per gewenst effect. Er is sprake van een gezamenlijke keuze en het gezamenlijk stellen van prioriteiten. Hiermee is het proces transparant en hebben bewoners daadwerkelijk stemkracht en zeggenschap. In de periode oktober, november gaan de bewoners een keuze maken en prioriteiten stellen in de totale set van maatregelen. We kunnen niet alles tegelijk. Met bewoners en werkers in de wijk gaan we het uiteindelijke bewonersplan ook in de tijd zetten. Dit zal rond het einde van het jaar leiden tot een gedragen bewonersplan voor een sterke wijk.

De inventarisatie van ideeën en maatregelen heeft een pakket opgeleverd van maatregelen met een totale financiële omvang van € 2,6 mln. We hebben op lokaal niveau al 0,6 miljoen extra vrijgemaakt. Om de collectieve basis dus nog verder te versterken vragen is nog €2,0 mln benodigd. Voor de komende 10 jaar is dat €3,9 mln.

Kritische succesfactoren

Willen we het collectieve spoor tot een succes maken dan zijn de volgende factoren van cruciaal belang.

Communicatiestrategie

Als we in staat zijn om in De Hoogte dynamiek en positieve beleving te organiseren onder de wijkbewoners dan zijn we al grotendeels geslaagd. We gaan op dit punt dus sterk inzetten.

We gaan een communicatiestrategie ontwikkelen die de dynamiek in de wijk een extra impuls geeft. We denken aan het maken van een docu-soap. Door deze wekelijks uit te zenden op de lokale televisie kan een sneeuwbaaleffect ontstaan in de wijk. We zullen op korte termijn het communicatieconcept nader uitwerken. Zie ook hoofdstuk 5.

Vertrouwen is duidelijkheid en afspraken nakomen.

Ondanks dat er veel goed gaat in de stad en dus ook in deze wijken, horen we vaak dat bewoners teleurgesteld zijn in de instanties. Ze voelen zich niet serieus genomen. Soms is dit geheel terecht, soms heeft het ook te maken met duidelijkheid vooraf en het managen van verwachtingen. Zowel bij de toepassing van de waardenzeef als bij de uitvoering van de plannen is het van belang om als gemeente en corporaties duidelijk aanwezig, zichtbaar en aanspreekbaar te zijn. Alleen als wij als overheid, instellingen en corporaties duidelijk zijn en ons aan de afspraken houden zijn bewoners sneller bereid om er ook een steentje aan bij te dragen. Dit betekent dat we mensen in de wijk gaan zetten die handelen, en duidelijk communiceren, ook als iets niet kan. Dit stelt dus specifieke eisen aan de mensen die in de wijk opereren.

4.2 Individueel spoor: “er op af”

Tot op heden heeft de nadruk gelegen op een groepsbenadering, het zogenaamde collectieve spoor. Aangrijpingspunten zijn buurten, straten, kwetsbare personen, allochtonen en jongeren. We denken dat we in de wijken nog een groter verschil kunnen maken en meer resultaat kunnen halen als we ook het individuele spoor verder verdiepen. Uit de analyse komen duidelijk drie thema's naar voren die extra aandacht behoeven:

- **werk en integratie**
- **ouder / kind**
- **multiprobleemgezinnen**

De problematiek rondom deze drie aandachtsgebieden vraagt om een individuele persoonsgebonden aanpak; het actief benaderen van mensen, het leren kennen van mensen. Essentieel bij deze aanpak is een uitstekende samenwerking tussen corporaties, gemeente en instellingen, het stroomlijnen en minder bureaucratisch maken van processen en de juiste persoon op de juiste plek te hebben.

4.3 Thema werk en integratie: samen erop af

Het uitgangspunt bij het thema werk is dat iedereen aan het werk kan. Het doel is activering van iedereen en niet alleen uitkeringsreductie. Hiervoor is een intensieve individuele begeleiding van mensen nodig. Dit vergt creativiteit, menskracht, een andere manier van samenwerken tussen betrokken instellingen en ruimte om te experimenteren als het gaat om voor de individuele aanpak beperkende regelgeving. Er moet ruimte zijn voor samenwerking, waarbij over de grenzen van de diverse betrokken organisaties en gemeentelijke diensten wordt gekeken. Alle betrokken partijen committeren zich aan een nieuwe innovatieve vorm van samenwerking. De bestaande regelgeving dient in sommige gevallen aangepast te worden. Van belang is dat we gezamenlijk hebben vastgesteld dat het uitgangspunt moet zijn dat we allen streven naar het activeren en naar werk begeleiden van de klant, aan het werk is uitgangspunt. Zorg, hulp, opleidingen zijn niet meer dan middelen om iemand aan het werk te helpen en geen doel op zich.

Het is ons met de bestaande aanpak tot nu toe onvoldoende gelukt om mensen met een grote achterstand op de arbeidsmarkt te bereiken en hen te laten kwalificeren voor werk en participatie. We kennen onze klanten nog onvoldoende en gaan er nog te weinig echt op af. Met de aanpak voor de krachtwijken gaan we het verschil maken. De aandacht in het kader

van de krachtwijken willen we vooral laten uitgaan naar die mensen die al langer van een uitkering afhankelijk zijn, en waarbij we er van mogen uitgaan dat er sprake is van een zekere afstand tot de arbeidsmarkt.

Snelkookpan-sessie

Met vele partijen die een bijdrage kunnen leveren aan het te behalen doel, namelijk meer mensen aan het werk, meer mensen actief, zijn we op 22 augustus in een snelkookpan-sessie bijeen geweest. Daaruit kwam naar voren dat de instrumenten en programma's die er ontwikkeld zijn op zich voldoende houvast bieden. Wat nog ontbreekt is dat we onze klanten onvoldoende kennen en dat we er nog te veel op vertrouwen dat zij ons wel opzoeken. Wat we gaan veranderen is dat we in de krachtwijk de mensen meer gaan opzoeken en via deze individuele benadering gaan kijken wat zij nodig hebben om aan het werk te komen of actief te worden. We gaan daarvoor nadrukkelijker de samenwerking met andere partijen benutten om het doel, 'meer mensen aan het werk, meer mensen actief' te realiseren. Verschillende partijen hebben aangegeven zich te willen committeren aan dat doel, en daar vanuit hun verantwoordelijkheid en plaats in de samenleving aan te willen bijdragen. De gemeente erkent dat ze het niet alleen kan, en heeft de signalen en de expertise van anderen nodig en wil die graag benutten.

Maatregelen

We willen de volgende maatregelen nemen:

1. Coalitie gemeente met verschillende maatschappelijke organisaties

De organisaties die werkzaam zijn in de wijk zetten zich in om bewoners te activeren richting werk en maatschappelijke participatie. De gemeente sluit daartoe in 2007/2008 een coalitie met verschillende maatschappelijke organisaties.

Er zijn verschillende organisaties actief in de wijken, zij hebben hun klanten in de wijken, bijvoorbeeld de corporatie die huurders heeft in de wijk. Verschillende organisaties hebben aangegeven te willen bijdragen aan het doel om meer mensen in de wijk te laten meedoen, in de vorm van werk, in de vorm van vrijwilligerswerk, of in de vorm van andere activiteiten. Wanneer een organisatie vanuit zijn eigen doelstelling met een bewoner contact heeft en daarin komt naar voren dat hij/zij in de richting van werk ondersteuning wenst, dan geeft die organisatie dat signaal door aan SOZAWE en gaat SOZAWE met betrokkene aan de slag via een individuele benadering.

Woon-wens-werkgesprekken

Dat kan op de manier zoals die nu al is afgesproken tussen de gemeente, MKB-Noord, ROC's, VNO-NCW Noord en met wooncorporatie In in de Korrewegwijk. Wooncorporatie In voert woonwensgesprekken met bewoners in het kader van de wijkvernieuwing. In die gesprekken vraagt In ook naar wensen met betrekking tot werk. Naast In zullen ook corporatie De Huismeesters, Thuiszorg, Jeugdzorg, MJD, school en politie betrokken worden. De afspraken die al gemaakt zijn met In zijn terug te vinden in bijlage 4.2.

Deze aanpak betekent dat we extra instrumenten en extra personele inzet nodig hebben. Het betekent ook dat er gezamenlijke werkafspraken gemaakt moeten worden en dat onderlinge afstemming van gemeenten en de betrokken organisaties noodzakelijk is. In 2008 willen we met meerdere instellingen een dergelijke werkwijze ontwikkelen.

2. We zetten extra in op uitstroom in De Hoogte

SOZAWE heeft een reguliere taakstelling om klanten te laten uitstromen naar werk, om zogenaamde meedoen-activiteiten te organiseren enz. Die taakstelling geldt uiteraard ook

voor De Hoogte. Voor De Hoogte formuleren we een specifieke taakstelling die is afgeleid van de totaaldoelstelling voor 2008 en we doen daar een schep bovenop voor de komende 4 jaar. De resultaten die we willen behalen vloeien voort uit alle activiteiten die in dit wijkactieplan genoemd zijn.

Taakstelling uitstroom

De reguliere taakstelling voor 2008 met betrekking tot uitstroom voor De Hoogte is 38 klanten. We willen een extra uitstroom van 25% realiseren voor De Hoogte in de periode 2008-2011 gerelateerd aan de omvang van het klantenbestand op 1-1-2008. Daarmee wordt een extra uitstroom gerealiseerd van 10%. Hiervoor is extra formatie benodigd: 0,35 fte consulent intensieve begeleiding voor De Hoogte.

3. Extra inzet organiseren van Meedoenactiviteiten in De Hoogte

Het programma Meedoen is bedoeld om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te stimuleren actief te worden. De activiteiten bestaan eruit dat zij gedurende een periode van 6 maanden 20 uur per week maatschappelijke activiteiten verrichten. Deelname wordt beloond door middel van een extra premie en een scholingsbudget. We willen daarbij samenwerken met organisaties die nu ook al actief zijn in de wijk. De resultaten die we willen behalen vloeien voort uit alle activiteiten die in dit wijkactieplan genoemd zijn en gericht zijn op meedoen.

Taakstelling 'Meedoen'

De reguliere taakstelling voor 2008 met betrekking tot 'Meedoen' voor De Hoogte is 25 klanten. Extra taakstelling Meedoen voor De Hoogte in de periode 2008-2011: 32 klanten. Hiervoor is extra inzet nodig, namelijk 0,7 fte voor de wijk.

4. Extra inzet op bevorderen zelfstandig ondernemerschap

We willen zelfstandig ondernemerschap bevorderen en de bestaande bedrijvigheid verstevigen in samenwerking met ondernemers en de Kamer van Koophandel. Deze inzet is extra op de reeds bestaande activiteiten die door de dienst SOZAWE/ Afdeling Zelfstandigen en door het Bedrijvenloket en Groningen Werkt worden uitgevoerd. Naast deze extra inzet willen we de mogelijkheid onderzoeken om microkredieten in te zetten in samenwerking met banken en allochtoon ondernemerschap bevorderen.

Groningen Werkt en Kamer van Koophandel: extra inzet

De ondernemers in de wijk zullen actief benaderd worden door een consulent van Groningen Werkt. Duidelijk wordt gemaakt wat de gemeente voor hen kan betekenen en wat de bedrijven voor de wijk/werkgelegenheid zouden kunnen betekenen.

Geïnterviewd moet worden welke bedrijven medewerking willen verlenen aan stages/meelooptrajecten voor werkloze jongeren uit de wijk. Voorwaarde voor wetslagen is een te verwaarlozen administratieve rompslomp voor de ondernemer. De actieve benadering door Groningen Werkt zal 0.3 fte. vragen.

De Kamer van Koophandel kan zorg dragen voor een actieve en gerichte benadering van pré-starters in de wijk. Op locatie kunnen er individuele gesprekken plaatsvinden met pré-starters opdat zij goed voorbereid en met perspectief van start kunnen.

Na de start kunnen er mentoren worden ingeschakeld die de jonge ondernemers begeleiden bij het zelfstandig ondernemerschap. Voor deze begeleiding doet de Kamer van Koophandel een beroep op ervaren ondernemers.

De kosten van deze individuele benadering en begeleiding van 10 jonge ondernemers bedragen €25.000,- per jaar.

De wijkeconomie in De Hoogte ontwikkelt zich niet de goede kant op. Je kunt ook zeggen: dat biedt kansen. Kansen voor studenten die in Groningen willen starten met een onderneming. Het starten van een zogenaamd incubatie-centrum voor jonge startende ondernemers in de wijk is een dringende wens.

5. Begeleiden van (allochtone) vrouwen naar werk.

In de wijk wonen veel (allochtone) (alleenstaande) moeders met een bijstands- of arbeidsongeschiktheidsuitkering. Voor hen is de stap naar de arbeidsmarkt groot. Dit geldt ook voor herintreedsters die lang uit het arbeidsproces zijn geweest of die een beperkt arbeidsverleden hebben. Deze vrouwen zijn vaak onzeker over wat ze kunnen en willen en op de arbeidsmarkt wordt weinig rekening gehouden met hun zorgtaken. De combinatie van arbeid en zorg is voor deze groep vrouwen daarom vaak moeilijk te realiseren. Dat is jammer, want veel talenten blijven hierdoor onbenut.

Enkele organisaties die in de wijk werkzaam zijn, Alfacollege, Jasmijn, hebben ideeën ontwikkeld om hier actie op te zetten. De kracht van hun voorstel is dat er rekening wordt gehouden met de specifieke omstandigheden van alleenstaande moeders en herintreedsters. Met de betrokken organisaties gaan we nader in gesprek om deze ideeën uit te (laten) werken.

Deelname activiteiten en cursussen

Daarnaast zullen wekelijks 20 vrouwen deelnemen aan activiteiten en cursussen. Op de plek waar deze activiteiten worden ontplooid ontmoeten vrouwen elkaar. Zo wordt ook bijgedragen aan een steviger sociale samenhang binnen de wijk. De aanpak moet er toe leiden dat gedurende de looptijd van het wijkactieplan een aantal vrouwen zijn uitgestroomd naar een betaalde baan of als zelfstandig ondernemer actief zijn. Plus dat een aantal vrouwen actief is door het verrichten van maatschappelijke activiteiten.

6. (Re-)integratie van jongeren naar werk of een andere vorm van dagbesteding.

De gezamenlijke sessie op 22 augustus jl. heeft er toe geleid dat de Base Groep Groningen vanuit haar positie als jeugdzorgaanbieder contact heeft gelegd met het Jongerenloket v/d Dienst Sociale Zaken en Werk. Zij gaan in De Hoogte een gezamenlijke inspanning leveren die tot een afname van de jeugdwerkloosheid moet leiden. De 'Vertrektraining' van de Base Groep sluit aan bij de belemmeringen die consultants van het jongerenloket bij de moeilijkste doelgroep aantreffen. De komende weken zullen beide instellingen hun plannen nader uitwerken.

Jongerenloket en Base Groep gaan re-integratie starten van 10 harde kern jongeren uit de doelgroep moeilijk plaatsbare jeugd. Deze vindt plaats middels een hechte samenwerking tussen de consultants van het jongerenloket en de trainers van de Base Groep die deskundig zijn op het opheffen van relevante belemmeringen.

Gelet op de doelgroep en de veelheid van niet vooraf stuurbare beïnvloedingsfactoren (verhuizing, relatievorming etc) is het lastig ons vooraf vast te leggen op een hard resultaat, ook omdat het om kleine aantallen gaat. Onze ambitie is om per jaar 7 jongeren naar werk te begeleiden.

Alle jongeren zullen via een outreachende aanpak, waar mogelijk via motivatiestrategieën, en waar nodig met dwang en drang via een heel intensieve behandeling op weg geholpen worden naar werk of een andere vorm van dagbesteding. Vertrektraining wordt gezien als een veelbelovend programma, dat hard op weg is om de kwalificatie 'evidence based' te krijgen.

7. Ontwikkeling en inzet van persoonsgebonden re-integratie-arrangementen

Er is in de wijk behoefte aan maatwerk bij het zoeken naar oplossingen om bewoners in de wijk weer bij de samenleving te betrekken. SoZaWe gaat zelf een instrument ontwikkelen die in die behoefte kan voorzien. Bijvoorbeeld in de vorm van een PGB voor inburgeraars, en in de vorm van IRO's/PGB's voor de overige klanten van de dienst.

Daarnaast willen we ook andere partijen de gelegenheid geven om met klanten aan de slag te gaan. Daarvoor voeren we een apart budget op, omdat op voorhand niet zeker is dat daarvoor het Werkbudget ingezet kan worden. Eigenlijk zoeken we experimenteerterruimte om nieuwe oplossingen voor bestaande problemen te vinden. Die ruimte moet inzicht geven of deze nieuwe oplossingen tot betere of andere resultaten leiden.

We willen ruimte bieden om met 10 klanten op deze wijze aan de slag te gaan. Per klant is een budget beschikbaar van € 5.000,00.

Knellende regelgeving

Om krachtdadig in de krachtwijken aan de slag te gaan kunnen is het noodzakelijk dat voor de volgende knelpunten in de regelgeving een oplossing wordt gevonden. Met andere woorden: het is niet mogelijk de gestelde doelen te halen zonder dat er het nodige aan de regelgeving wordt gedaan. We stellen voor De Hoogte aan te wijzen als een experimenteer-gebied waarin we de knelpunten die hierna zijn genoemd aan de kant mogen schuiven.

- a. Vanuit het project Meedoen, gericht op klanten met arbeidsplicht, wordt er maandelijks een premie opgebouwd van € 50,00 Meedoenpremie en € 50,00 scholingskrediet (gedurende 6 maanden). Klanten zonder arbeidsplicht die vrijwilligerswerk verrichten, krijgen een vrijwilligerspremie van ongeveer € 63,00 euro per maand (één jaar lang). Zodra er per kalenderjaar meer dan één maal een premie wordt verstrekt, denk aan uitstroompremie etc., ziet de Belastingdienst deze premie het jaar daarop als belastbaar inkomen met alle gevolgen van dien. De klant ervaart financiële rompslomp wat de gemeente vervolgens financieel weer recht mag buigen. Dan is het geen beloning meer, maar voor beide partijen een last.
- b. De schotten tussen de verschillende budgetten waarover de gemeente beschikt, te weten het Werkbudget, de inburgeringsmiddelen en de educatiemiddelen, vormen een belemmering om mensen een aanbod te kunnen doen. Dat komt omdat de mensen aan wie de gemeente een aanbod wil doen, niet tot de doelgroep van één van de budgetten behoort.
- c. De middelen van de Wet Kinderopvang staan niet open voor mensen die niet in een re-integratietraject zitten. Terwijl kinderopvang ook om andere redenen dan re-integratie noodzakelijk is. Bijvoorbeeld als het om participatie gaat.
- d. De Wet Kinderopvang biedt geen mogelijkheid om een vergoeding te geven in de kosten van Tussen de Middag Opvang.
- e. De gemeente wil graag middelen uit het Werkbudget kunnen inzetten zonder dat het op klantniveau hoeft te worden verantwoord. Bij opdrachten is het vooraf niet altijd bekend hoeveel klanten daaraan zullen deelnemen.

De opgave, de maatregelen en de resultaten

De te behalen resultaten, de maatregelen en de opgaves zijn weergegeven in onderstaande tabel. Om de resultaten te bereiken hebben we de komende 4 jaar €1,3 mln nodig en voor de komende 10 jaar €2,7 mln. Voor de financiële vertaling zie tabel 1.1. op pagina 6.

Tabel 4.2. Samenvatting “Werk en integratie” (De Hoogte)

Doelstellingen krachtwijken	Huidige activiteiten	Voorstellen
<ul style="list-style-type: none"> • werklozen / bijstandsgerechtigden stromen uit naar betaald werk of zelfstandig ondernemerschap, extra uitstroom realiseren van 38 personen • werklozen / bijstandsgerechtigden zijn actief in de wijk of elders. 32 bewoners uit de wijk worden op een meedoenplek geplaatst • uitkeringsgerechtigden met potentie voor zelfstandig ondernemerschap en gevestigde ondernemers in de wijk krijgen een mentor (10 per jaar); • inburgeraars kwalificeren zich voor het inburgeringsexamen en werk of participatie • bewoners van de wijk maken maximaal gebruik van beschikbare voorzieningen op het terrein van armoedebestrijding en schuldhulpverlening • 10- 15 allochtone vrouwen worden begeleid naar werk of zijn anderszins actief • Afname jeugdwerkloosheid 5 / jaar • Trend daling aantal ondernemers is gestopt. 	<ul style="list-style-type: none"> • uitvoering van de programma’s Werken (waaronder Groningen@ Work en activiteiten van de afdeling Zelfstandigen), Meedoen en Erbij Horen ; • uitvoering schuldhulpverlening door de Groningse Kredietbank; • activiteiten die voortvloeien uit het Groninger Armoedepact; • uitvoering van de Wet inburgering en de Regeling vrijwillige inburgering; • uitvoering van Kleur de Arbeidsmarkt. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. sluiten coalitie tussen gemeente en maatschappelijke organisaties voor gezamenlijke aanpak om meer mensen in de wijk te laten meedoen, naar het model van de woonwenswerkgesprekken van In; 2. extra inzet op uitstroom 3. in samenwerking met organisaties in de wijk worden extra meedoenplekken gerealiseerd, waardoor 32 bewoners uit de wijk op een meedoenplek geplaatst kunnen worden; 4. mentor zelfstandig ondernemerschap (10 per jaar); 5. extra inzet vanuit GroningenWerkt voor bevorderen bedrijvigheid; 6. afspraken maken met vrouwen centrum Jasmijn en anderen voor de ontwikkeling van werk- en participatietrajecten voor allochtone vrouwen/moeders; 7. Basegroep Groningen en Jongerenloket leveren gezamenlijke inspanning die leidt tot afname jeugdwerkloosheid in de wijk. 8. ontwikkeling en inzet persoonsgebonden re-integratiearrangementen 9. Stimulering wijk economie

4.2.2. Thema Ouder Kind: Ieder kind en iedere ouder telt mee

Uit de analyse in hoofdstuk 3 blijkt dat er nog een groot aantal knelpunten liggen op het thema ouder en kind. We doen hier voorstellen om de vicieuze cirkel waar de gezinnen in beland zijn te doorbreken. Hierbij wordt steeds aansluiting gezocht worden bij de kracht van de wijk en haar bewoners. We hebben vertrouwen dat mensen in staat zijn om zich, met de juiste steun, zelf verder te ontwikkelen. We zetten daarbij niet in op een breed aanbod van nieuwe maatregelen en projecten maar op een paar speerpunten zoals uit de analyse naar voren komen. Via deze speerpunten willen we de samenwerking verder vormgeven. We zetten in op een betere samenwerking op basis van een gedeelde visie en door mensen die voldoende toegerust zijn. We beginnen met die maatregelen waarvoor binnen de sector al veel energie voelbaar is. Van daaruit werken we de komende jaren verder.

Maatregelen

We gaan de volgende maatregelen nemen:

1. Een gedragen pedagogische visie ontwikkelen

We zorgen voor een gedragen pedagogische visie die dient als een houvast voor de professionals bij het werken met kinderen en ouders van deze wijk. Uiteindelijk biedt dit ook de ouders in de wijk handvatten voor het opvoeden. We gaan de Vensterschool (met de daarin werkende basisvoorzieningen) doorontwikkelen tot een voorziening voor kinderen van 0 tot 15 jaar met een hoogwaardige pedagogische en educatieve kwaliteit. Ook de in ontwikkeling zijnde OKC wordt hierbij betrokken. Het lectoraat Integraal Jeugdbeleid van de Hanzehogeschool zal dit project uitvoeren samen met de scholen, ouders en kinderen en de instellingen die nu participeren in de vensterschool en het OKC (Zie bijlage 4.3 voor de uitwerking van dit onderdeel). De pedagogische houvast zal beschikbaar zijn aan het begin van het schooljaar 2008/2009. Binnen 3 jaar werken de scholen en instellingen volgens deze pedagogische visie.

2. Vergroten van de ouderbetrokkenheid.

We volgen hier twee trajecten:

- a) Ouderbeleid van de scholen versterken;
- b) Vergroten opvoedvaardigheden van ouders.

Ad. a) Ouderbeleid van de scholen versterken

Als ouders meer betrokken zijn bij de school en de schoolactiviteiten van hun kinderen zullen de schoolprestaties en het schoolplezier toenemen en het verzuim en uitval afnemen. Dit gebeurt niet zomaar. Het vraagt een expliciete inspanning van de scholen en instellingen. Het eerste doel is leerkrachten en andere werkers te leren om het gesprek met de ouders over hun kind op gang te brengen en gaande te houden. Een volgende stap is dan het betrekken van ouders bij activiteiten op school. Op dit terrein willen we de volgende maatregelen nemen:

Contact leggen met ouders

Met de scholen achterhalen hoe we de schoolteams echt in staat kunnen stellen contact te leggen en te houden met ouders. Dit gaan we doen tijdens het schooljaar 2007/2008.

Opleidings-, trainings- en coachingstraject

Een stevig opleidings-, trainings- en coachingstraject om de leerkrachten en medewerkers van andere betrokken instellingen in staat te stellen contact te leggen en te houden met ouders. We starten hiermee in het schooljaar 2008/2009.

Actief ouders opzoeken

Het beschikbaar stellen van capaciteit opdat de leerkrachten ook in staat zijn de ouders daadwerkelijk actief op te zoeken. Dit loopt parallel met actie 2. en start dus ook in het schooljaar 2008/2009

Ad. b) Vergroten opvoedvaardigheden

Om de draagkracht van risico-ouders ten aanzien van opvoeding van hun kinderen te vergroten en hen steviger in de rol van opvoeder te zetten willen we de volgende maatregelen nemen:

Felicitatiekoffer

We zoeken “nieuwe” ouders vroegtijdig op. Betrokken instellingen ontwikkelen samen een ‘felicitatiekoffer’. Het is een middel om thuis te komen bij ouders, voorlichting te geven, en mogelijke wensen of behoeften te signaleren. De behoeftes kunnen liggen op terreinen van werk, zorg, gezondheidsvoorlichting, opvoedingsondersteuning, schuldsanering, etc.. (zie bijlage 4.4.)

Ouder Kind Centrum

We gaan onze focus richten op de verdere ontwikkeling van het Ouder Kind Centrum. We gaan deze ook fysiek een mooie plek in de wijk geven. We willen bestaande maatregelen efficiënter inzetten en nieuwe samenwerkingspartners betrekken. Daarnaast willen we op de middellange termijn het Ouder Kind Centrum benutten voor ontwikkeling en uitvoering van innovatieve (preventie) projecten en het verder uitbouwen van een stevige hulpverleningsstructuur (zie bijlage 4.3.)

Ketensamenwerking en digitaal signaleringssysteem

In de keten van jeugd werkt een groot aantal instellingen samen. Dit vergt een optimale samenwerking, informatie-uitwisseling en coördinatie. Daar waar verschillende instanties betrokken zijn bij hulp aan kind of gezin, behoren zij dit van elkaar te weten. De bestaande zorgnetwerken kunnen hier niet altijd voldoende in voorzien. Meer problemen kunnen voorkomen worden als we risicogeveallen digitaal aan elkaar kunnen doorgeven, registreren en signaleren. Daarom willen we naast de bestaande zorgstructuur een digitaal signaleringssysteem inrichten. We kunnen hiermee de hulpverlening aan risicokinderen en jongeren beter individueel inrichten en consequenter coördineren.

Tienermoeders

Uitvoering van specifiek opvoedingsondersteunings-programma voor tienermoeders met baby's (Stevig ouderschap). In De Hoogte zijn veel eenoudergezinnen met jonge moeders. De informatievoorziening aan Jonge Moeders zal verbeterd worden. Het inrichten van een 1-loket voor informatie en advies heeft prioriteit. Dit loket kan ondergebracht worden bij het te realiseren OKC. Het ontbreken van een 24-uurs opvang voor Jonge Moeders is een groot gemis. Duidelijk is dat jonge moeders grote problemen hebben bij het combineren van opvoeding van kinderen en werk. De krappe financiële situatie van Jonge Moeders maakt het haast onmogelijk om zelfstandige huisvesting te realiseren. Hoe eerder deze Jonge Moeders de juiste ondersteuning ontvangen, hoe kleiner de kans dat jonge moeders in problematische situaties terechtkomen. De ondersteuning zal niet alleen curatief zijn maar ook preventief teneinde te voorkomen dat de problematische situaties überhaupt ontstaan. De Basegroep Groningen heeft hiervoor een voorstel ontwikkeld (zie bijlage 4.5) en zal hierin het voortouw nemen. Het Jongerenloket ziet mogelijkheden de aanpak van de Base Groep te versterken met reïntegratiemiddelen.

De Provincie Groningen participeert met middelen uit de provinciale doeluitkering ook in het project. De Provincie Groningen is eveneens bereid de helft van de aanloop- en projectleiderskosten te financieren op voorwaarde dat de Gemeente Groningen de andere helft van deze kosten financiert.

In de onderstaande tabel is een samenvatting gegeven van de doelen, lopende activiteiten en extra maatregelen op het gebied van het vergroten van de ouderbetrokkenheid.

Tabel 4. 3. Samenvatting vergroten ouderbetrokkenheid: Opvoeden- en opgroeien

Doelstellingen krachtwijken	Huidige activiteiten	Voorstellen extra activiteiten
<ul style="list-style-type: none"> • Scholen voeren een actief ouderbeleid en hebben op diverse wijze contact met alle ouders van de school (vanaf schooljaar 2008 / 2009) • Gezinnen in risicovolle situaties weten waar ze terecht kunnen met vragen. Voor hen is een helder aanbod aan opvoedingsondersteuning. Uitrol OKC in 2008. • Tienermoeders/jonge moeders zijn in beeld, benaderd en weten zich gesteund in hun rol als opvoeder, 90% in 2009 (project Basegroep/jongerenloket) • Voorkomen van tienermoederschap door 1 informatieloket (project FIOM) • Kinderen die in de knel komen worden vroegtijdig gesignaleerd en doorverwezen door verwijzindex. We hebben een dekkende werkwijze eind 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opzetten OKC • Geschoolde zorg • Buurtmaatschappelijk werk • Gezinscoach • Licht Pedagogische Hulpverlening • Contactfunctionaris 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Onderzoeken met schoolteams wat zij nodig hebben om in contact met ouders te komen en inhoudelijk het gesprek aan te gaan 2. Trajecten uitvoeren om leerkrachten en medewerkers instellingen te trainen in contacten met ouders 3. Formatie voor school om leerkrachten actief ouders te laten bezoeken. Zonodig invoeren ouder-schoolcontracten 4. Invoering Felicitatiekoffer door diverse instellingen 5. Uitvoeren :OKC- plus variant/pilot 6. Opstarten samenwerking verloskundigen, huisartsen en kraamzorg, JGZ 0-4 (ketenzorg rondom -9 maanden tot 1 jaar). 7. Invoeren programma stevig ouderschap (JGZ) 8. Invoering Pedagogisch / didactisch programma (Triple P) Invoering digitale verwijzindex 9. Speciale projecten Tienermoeders /jonge moeders (basegroep)

3. Werken aan een startkwalificatie

We gaan op 3 manieren onze inspanningen vergroten om te zorgen dat kinderen een startkwalificatie kunnen behalen.

Verlengde schooldag

Voor kinderen van het basisonderwijs gaan we werken met een verlengde schooldag. Daarin wordt het onderwijsaanbod geïntensiveerd en verbreed. Voor de krachtwijk willen we toe naar een situatie waarin de verlengde school dag geen geïsoleerd fenomeen is maar een geïntegreerd onderdeel vormt van de trits: reguliere schoolcurriculum, naschoolse opvang, buitenreguliere aanbod van instellingen voor sport, kunst en cultuur of andere buitenschoolse partners in de buurt inclusief lokale bedrijven. Dit traject wordt begeleid door het lectoraat Integraal Jeugdbeleid van de Hanzehogeschool. De invoering zal plaatsvinden vanaf het schooljaar 2009/2010. De voorbereiding start in januari 2008 (Zie Bijlage OK 5).

Voor- en vroegschoolse educatie

We willen dat in 2010 alle (risico)kinderen in de wijk deelnemen aan een programma voor Voor- en Vroegschoolse educatie (VVE) deelnemen. Dit gebeurt via extra dagdelen VVE in de peuterspeelzalen, aanbieden van VVE programma's in de kinderopvang en het betrekken van ouders bij de VVE programma's als vorm van "familie-leren". Met het familie-leren wordt ook de laaggeletterdheid van ouders aangepakt.

Buurtwerkplaats

In de Korrewegwijk bestaat l'Eetudie. Het is een buurtwerkplaats voor leerlingen uit het Voortgezet Onderwijs waar je kunt leren door te doen, leren met je handen. We gaan ook in De Hoogte dit soort initiatieven starten. Daarmee bieden we een aantrekkelijke verbreding voor de opleiding van kinderen die niet de hele dag in de schoolbanken willen of kunnen zitten. Ze leren in de praktijk. Het Alfacollege zal dergelijke werkplaatsen in samenwerking met corporaties en ondernemers in de buurt gaan opzetten. We gaan in de komende 4 jaren 2 van dergelijke buurtwerkplaatsen realiseren.

Tabel 4. 4. Samenvatting startkwalificatie

Doelstellingen krachtwijken	Huidige activiteiten	Nieuwe voorstellen extra activiteiten Krachtwijken
<ul style="list-style-type: none">• CITO score van de kinderen in de betreffende basisscholen = stedelijk gemiddelde in 2012• Bereik van achterstandsleerlingen voor VVE = 100% in 2011• Doorverwijzing naar speciaal onderwijs = stedelijk gemiddelde in 2011• Bereik van ouders van achterstandsleerlingen = 80% in 2010.• Sluitende dagarrangementen / verlengde schooldag in 2009 voor alle kinderen in De Hoogte• Vroegtijdige signalering van risicojongeren en gezinnen. Zorgcoördinatie van risicokinderen en gezinnen	<ul style="list-style-type: none">• VVE• Schoolverbetering kansenbeleid• Leesbevordering (welke projecten?)• Weerbaarheidstraining• Opstap, Opstapje• Allochtone contactfunctionaris• Buitenschoolse activiteiten Vensterschool, gericht op tegengaan voortijdig schoolverlaten:• time out voorziening (Rebound), inclusief extra activiteiten buurt-sportwerk• maatschappelijke stages• spreekuur leerplicht op VO scholen• spreekuur maatschappelijk werk• Uitvoering Zorgadviesteam• Uitvoering ZAR• Ketenprotocol multiprobleemgezinnen• OGGZ netwerken	<ol style="list-style-type: none">1. Invoeren van de Verlengde schooldag (VSD)2. Uitbreiden VVE programma via speelzalen en kinderopvang3. Invoering familieleren gekoppeld aan VVE4. Leren in de praktijk via buurt-werkplaatsen voor VO-leerlingen uit de buurt.5. Herziening leermethoden / passend onderwijs

4. Geweld in gezinnen, kindermishandeling

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling begint niet bij het tijdig signaleren daarvan, maar bij het voorkómen. Alle eerder genoemde maatregelen dragen bij aan het verlagen van het risico dat spanningen binnen het gezin ontaarden in geweld. Dat neemt niet weg dat realiteit ons voorlopig noopt maatregelen te treffen om dit geweld adequaat, in een zo vroeg mogelijk stadium, aan te pakken. Als het gaat om preventie, dan zetten in de eerste plaats in op weerbaarheidstrainingen op jonge leeftijd, de laatste groepen van het basisonderwijs, en op voorlichting aan professionals en publiek. We nemen waar wenselijk hierin cultuurspecifieke elementen mee. De curatieve aanpak wordt in de krachtwijk versterkt door 24-uursbereikbaarheid van de betreffende hulporganisaties. Zij stellen zich garant voor het opstarten van een hulptraject ter plekke binnen één uur na melding. Daarbij staat het

belang van het betrokken kind centraal; het project ‘Vingers in je oren’ (psycho-educatie gericht op betrokken kinderen) wordt daarom geïntensiveerd (Zie bijlage 4.7).

Tabel 4.5. Samenvatting Geweld In Gezinnen / kindermishandeling

Doelstellingen krachtwijken	Huidige activiteiten	Voorstellen extra activiteiten Krachtwijk
<ul style="list-style-type: none"> • kinderen leren weerbaar te zijn tegen geweldsuitingen • signalen kindermishandeling /huiselijk geweld worden opgepakt, • 24 uurs aanpak is gerealiseerd in 2009 • professionals zijn geschoold en handelen deskundig in 2009 	<ul style="list-style-type: none"> • Wijken participeren in algemeen stedelijk aanbod van preventie-activiteiten • Hulporganisaties verlenen reguliere zorg 	<ol style="list-style-type: none"> 1. weerbaarheidstrainingen basisonderwijs 2. zie notitie Steun en adviesteam huiselijk geweld (zie bijlage 4.7) 3. voorlichtingsprogramma gericht op kindermishandeling (zie ook OKC-plus) 4. Methode RAAK en Meldcode Kindermishandeling opnemen in ontwikkelingen OKC

5. Fysieke voorzieningen

Om te kunnen werken met een verlengde schooldag, ouders meer te betrekken bij de school, ook met hen activiteiten te kunnen doen, zijn faciliteiten nodig.

In De Hoogte willen we meer ruimte creëren voor de speeltuinvereniging en tevens centraal in de wijk ook meer groen brengen (wens van de bewoners). We willen het Borgplein omvormen tot een bruisend centrum voor deze wijk. Het voorzien in meer ruimte voor de Speeltuinvereniging, het realiseren van een nieuwe school (dependance Vensterschool het Koorenspoor) met een OKC en meer groen op deze centrale plek in de wijk zal daarin voorzien. We gaan dus voor de basisschool in combinatie met een specifiek OKC voor De Hoogte een nieuw onderkomen realiseren. Dit doen we door een beperkt deel van De Hoogte te slopen om zo een ruime plek te creëren voor deze ontwikkeling. Daarmee komen we tevens tegemoet aan de wens van bewoners om in De Hoogte meer ruimte te scheppen. In bijlage 4.8. is een eerste schets met kostenraming opgenomen.

Kosten

De totale benodigde investering voor de komende 4 jaren voor het thema ouder-kind bedraagt in De Hoogte € 8,7 mln en voor de komende 10 jaar €15,8 mln. Zie tabel 0.1 op pagina 6 voor een totaal overzicht van kosten en maatregelen..

4.2.3. Thema multiprobleemgezinnen: van aandachtgezin naar krachtgezin?

We geven hier een korte samenvatting van de aanpak die we voorstaan in het kader van het thema ‘multiprobleemgezinnen’. In bijlage 4.9 is het projectplan multiprobleemgezinnen opgenomen.

Uitgangspunten bij de aanpak zijn:

- Naast instrumenten die gericht zijn op bewustwording en ontwikkeling zullen ook gedragsturing en -structurering als instrument worden ingezet. Dit betekent dat “lik op stuk” en werk en dagstructurering onderdeel van de aanpak zijn.
- Nadruk op ondersteuning in basale levenssferen (inkomen, overlast, gebruik geweld, werking van de samenleving/bureaucratie en structuur in de dag) en minder op specialistische hulpverlening
- Hulp gebaseerd op een vertrouwensrelatie
- Continuïteit en langdurige zorg
- De omgeving gebruiken als stabiliserende factor (netwerkvorming)
- Voortbouwen op het goede wat al gerealiseerd is in de signaleringsnetwerken (straks Ouder Kind Centra) en het ketenprotocol.

Met onze aanpak streven we de volgende doelen na:

- a. Stabilisering en vermindering van problematiek in het gezin
- b. Verbetering van veiligheids situatie en van ontwikkelingskansen van het kind
- c. Vermindering van overlast, criminaliteit en onveiligheid in de buurt.
- d. Vermindering van beroep op specialistische - en geïndiceerde zorg.

Gezinscoaches

De voor de aanpak geïndiceerde gezinnen in de Hoogte krijgen een gezinscoach, die een vertrouwensband moet opbouwen, die gezinsleden activeert en versterkt, die praktische hulp en opvoedingsondersteuning biedt, die adequaat inspringt op crisissituaties en die een netwerk opbouwt en coördineert. De gezinscoach vervangt de overige niet-specialistische hulpverlening. Het is dus een coach die niet alleen zorg coördineert maar juist ook anker voor structuur en katalysator voor positieve veranderingsprocessen in het gezin is. De coach krijgt mandaat en kan direct handelend optreden naar zowel Jeugdzorg en Sozawe als naar organisaties als politie en justitie.

De gezinscoaches komen vanuit verschillende professionele achtergronden en hebben allen ervaring met deze doelgroep; Thuiszorg Groningen, MJD en de Basegroep. Dit team staat onder leiding van een coördinator/ projectleider van de Hulpverleningsdienst Groningen. Dit is voor dit gebied tevens de coördinator in de zin van het protocol ketenzorg. Deze partijen hebben ten behoeve van deze aanpak al gezamenlijk een uitvoeringsovereenkomst ontwikkeld. Voor de Hoogte denken we €327.000 nodig te hebben, waarvan we €127.000 uit lokale middelen zullen halen.

Mandaat

Door ons college zijn gesprekken gevoerd met de bestuurders van de organisaties die het sterkst van invloed zijn op het mandaat en de slagkracht van de gezinscoach. Het gaat hier om organisaties als Bureau Jeugdzorg, Raad voor Kinderbescherming, de provincie, justitie en politie. De uitkomsten van de gesprekken zullen worden omgezet in *bestuurlijke afspraken* met deze organisaties. Kern zal zijn dat er met directe contactpersonen in de uitvoering zal worden gewerkt, dat er regelmatig overleg tussen leidinggevendenden over de naleving van de afspraken zal zijn en dat er contact op directie/bestuursniveau zal worden opgenomen indien

obstakels niet snel genoeg worden opgepakt. Wij willen de optie voor het regelen van een *formele doorzettingsmacht* open houden indien mocht blijken dat de vrijwillig gemaakte *bestuurlijke afspraken* verzanden.

Instrumenten

In deze twee jaar zal veel energie gestoken moeten worden in uitwerken van het instrumentarium nl. het Gezins Herstel Plan en het GHP gebonden budget.

Met het Gezins Herstel Plan wordt het mogelijk een door alle relevante organisaties opgesteld en vastgesteld plan van aanpak voor elk individu in het gezin apart als wel het gezinssysteem als geheel te maken. Hierin worden doelen en acties vastgesteld op het terrein van relatie, persoonlijk gedrag, opvoeding, dagstructuur, financiële -en administratieve huishouding, schulden, gebruik genotmiddelen en dagactiviteit enz. De kracht van het GHP ligt erin dat het opgesteld en uiteindelijk ook vastgesteld is door alle kerndisciplines samen, in ieder geval maatschappelijk werk, Sozawe, Jeugdzorg en vertegenwoordigers van leerplicht en politie. Andere disciplines zullen op maat betrokken worden. Na vaststelling door de partijen kunnen alle partijen gehouden worden aan de uitvoering hiervan

Het GHP bevat de beoogde en de te voorziene interventies anders dan die van de gezinscoach zelf, de gespecialiseerde of geïndiceerde interventies. De bedragen van deze interventies worden in het plan opgenomen en vormen het GHP gebonden budget. Met dit integrale budget koopt de gezinscoach de aan de uitvoering van het plan gebonden diensten in. Dit betekent dat het budget volledig ontkokerd door het Rijk beschikbaar moet worden gesteld. Omdat dit een vergaande vernieuwing betreft zal dit proces met veel deskundigheid moeten worden ingekleed. Voor de Hoogte denken we €0,2 mln aan GHP gebonden budget nodig te hebben. Tezamen met het bedrag voor de gezinscoaches (excl eigen bijdrage) komen we dan op een bedrag van €0,4 mln

Modulen

Om de aanpak in de voor deze gezinnen belangrijke leefgebieden te verankeren willen we aparte modulen ontwikkelen.

Module pakket Sozawe ontwikkelen (uitkering, bijz. bijstand, schuldhulpverlening, reïntegratie, WSW en/of dagactiviteiten). Er is in vrijwel elk traject een bijdrage van Sozawe nodig.

Module pakket politie en justitie ontwikkelen (gerichte aanpak jongeren, school/welzijns werk in de wijk, kort op overlast, justitie in de wijk, 's ochtends overtreding s' middags taakstraf). Deze module zal samen met partners binnen justitie, politie en buurtwerk vorm moeten krijgen.

Module integratie in de wijk. Binnen het programma vitale wijken, versterken sociale cohesie en elders ontwikkelde methodieken kan getracht worden de gezinnen betere inbedding in de netwerken van de natuurlijke omgeving te geven.

4.6 Samenvatting

Er is in het kader van het sociaal wijkvernieuwingsplan 'Mooi Blijven Wonen' en het Nieuw Lokaal Akkoord geld beschikbaar om een collectieve basis in de wijk te leggen. Het gaat hierbij om maatregelen op het gebied van wonen, leefbaarheid, accommodaties, sociale samenhang en woonomgeving. In samenspraak met bewoners is een extra pakket aan maatregelen opgehaald om de collectieve basis in de wijk verder te versterken mede met

behulp van de extra middelen die beschikbaar komen in het kader van dit actieplan. De komende maanden gaan we gebruiken om met bewoners en werkers in de wijk de maatregelen te kiezen die het meest bijdragen aan de effecten die we op het collectieve spoor in de wijk willen bereiken.

Het gaat dan om het verhogen van het veiligheidsgevoel, bewoners nemen zelf initiatief voor het verbeteren van hun leefomgeving, in de brede zin des woords, dus ook om de sociale leefomgeving en bieden van perspectief aan de jeugd. Daarnaast zorgen we dat aan een aantal randvoorwaarden is voldaan om de maatschappelijke effecten daadwerkelijk te kunnen bereiken. Een heldere communicatiestrategie en stevige samenwerking zijn hier voorbeelden van. We hebben op lokaal niveau al €1,6 miljoen extra vrijgemaakt voor de Korrewegwijk en De Hoogte. Om de collectieve basis verder te versterken hebben we nog €2,0 mln aan extra middelen nodig voor deze wijk.

We gaan in de wijken nog een groter verschil maken en meer resultaat halen door ook het zogenaamde individuele spoor verder verdiepen en dit in samenhang met het collectieve spoor neer te zetten. Er komen drie thema's naar voren die extra aandacht behoeven:

1. Werk en integratie, met als speerpunten "er op af", ken je klant, maak gebruik van zijn kracht en vul aan wat nodig is om de klant naar werk te begeleiden, ruimte voor (innovatieve vormen van) samenwerking en een verruiming of aanpassing van de bestaande regelgeving, en het investeren in de economie van de wijk. Kosten: €1,3 mln voor 4 jaar en €2,7 mln voor 10 jaar
2. Ouder / kind, met als speerpunten een betere samenwerking op basis van een gedeelde visie en door mensen die voldoende toegerust zijn om van daaruit te bouwen aan ouderbetrokkenheid, ketensamenwerking, een goede startkwalificatie voor jongeren en voldoende fysieke voorzieningen. Kosten: €8,7 mln voor 4 jaar en €15,8 mln voor 10 jaar
3. Multiprobleemgezinnen, met als uitgangspunten het verhogen van de capaciteit, het beter afstemmen tussen verschillende hulpverleningsinstellingen en minder 'over' en meer 'in' het gezin doen. Kosten: € 0,4 mln voor 2 jaar.

Om het individuele spoor verder te versterken hebben we dus een financiële impuls van €10,3 mln nodig voor de komende 4 jaar en €18,9 mln voor de komende 10 jaar.

5. Organisatie en procesmanagement

Samen aan de slag, de verkokering voorbij.

Zoals eerder in dit wijkactieplan is aangegeven, werken we in Groningen aan wijken langs de lijnen van het Nieuw Lokaal Akkoord. Ook hebben we aangegeven dat we de middelen die beschikbaar komen in het kader van het project “van aandachtswijken naar Krachtwijken” zien als een aanvulling op deze Groningse aanpak. Deze aanpak kenmerkt zich door een stevige en geformaliseerde samenwerking tussen de 5 stedelijke corporaties en de gemeente. Vele instellingen in de Stad werken hieraan mee via allerlei verbanden. Deze verbanden worden gesmeed op basis van energie, toegevoegde waarde en het te behalen resultaat.

Daar gaan we mee door. De aanpak van de Krachtwijken vereist een jarenlange inspanning en betreft geen losstaand project. We organiseren de uitvoering van de wijkactieplannen dus langs de lijn van het Nieuw Lokaal Akkoord. Dat leidt tot de volgende organisatieopzet:

Bestuurlijk niveau

Het bestaande Bestuurlijk Overleg Nieuw Lokaal Akkoord wordt voor de krachtwijken uitgebreid. Het wordt samengesteld uit de inhoudelijk meest betrokken wethouders uit het college van B&W, de algemeen directeuren van de meest betrokken gemeentelijke diensten en de bestuurders van de woningcorporaties.

Sturing in de wijk

De bestaande stuurgroep wijkvernieuwing Korrewegwijk – De Hoogte blijft het orgaan waar de samenhang van al onze inspanningen in de wijk wordt bewaakt. De stuurgroep waakt voor versnippering in de inzet (vanuit regulier beleid van corporaties en gemeente, de opgave uit het wijkvernieuwingsplan “Mooi blijven wonen”, het Nieuw Lokaal Akkoord en de aanpak Krachtwijken). Op dit moment wordt de stuurgroep gevormd door vertegenwoordigers van stadsdeelcoördinatie, OCSW en de corporaties In en Huismeesters.

We breiden deze stuurgroep uit met een vertegenwoordiger van Patrimonium en een vertegenwoordiger van de dienst SoZaWe. Er wordt een programmamanager Krachtwijken aangesteld die eveneens wordt toegevoegd aan de stuurgroep en die de rol van voorzitter en bewaker van samenhang op zich neemt.

Programmamanager Krachtwijken

De programmamanager Krachtwijken is in de eerste plaats een procesmanager die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de wijkactieplannen, zoals die straks definitief worden vastgesteld. Hij/zij is eveneens degene die over alle gemeenschappelijk inzet in de Korrewegwijk en De Hoogte rapporteert aan het bestuurlijk overleg. Hij/zij treedt op als voorzitter van de stuurgroep in de wijk en bevordert de samenwerking tussen partijen. De programmamanager zal ook de verbinding leggen van de Aanpak Krachtwijken naar de hele stad en naar de toekomst.

We hebben niet de illusie dat met een dergelijke benadering direct alle procesmatige problematiek is opgelost. Wel hebben we er alle vertrouwen in dat, door de in dit plan gekozen insteek om daar te beginnen waar energie zit en die partijen in te schakelen die echt blijf geven het verschil te willen maken en uitgaan van het ‘beste voor de wijk’, er een stevige cultuuromslag op gang komt. Initiatief wordt beloond. Dat zal andere partijen er toe aanzetten ook mee te doen. In de stad werken we zo aan een cultuuromslag die het verschil gaat maken; in deze wijk, maar ook in de andere wijken die onze aandacht hebben.

Het 'Lefteam'

Om dit proces extra te ondersteunen gaan we een 'Lefteam' paraat zetten. Dit is een team dat wordt bemenst door mensen van diverse organisaties die werkzaam zijn in de wijk. Het zijn doorzetters, mensen met een drive, creatief en niet bang om organisaties, directeuren, bestuurders aan te spreken. Deze mensen krijgen van hun organisatie de ruimte om te handelen, om onorthodoxe methoden toe te passen. Ze worden daarop niet achteraf afgerekend als het onverhoopt eens verkeerd mocht gaan. De instellingen en organisaties in de stad, waaronder ook de corporaties en de gemeentelijke diensten, zetten hun deuren open voor dit team. Als het team aanklopt dan moet er wat gebeuren.

Het team wordt ingezet als de normale lijnen niet meer werken, als mensen of organisaties vastlopen. Het lefteam wordt ingeschakeld als professionals er zelf niet in slagen om voorkomende problemen in hun reguliere samenwerkingsverbanden op te lossen. Enerzijds heeft dat een preventieve werking: de professionals zullen zeker proberen het eerst zelf op te lossen. Anderzijds worden ernstige belemmeringen zichtbaar waardoor op basis van de signalen van het 'Lefteam' kan worden gewerkt aan een structurele oplossing. Er wordt dus geen lijn naast de lopende processen geplaatst.

De volgende organisaties hebben al toegezegd zich te committeren aan een dergelijk 'Lefteam'. Ze zullen hun deuren openzetten voor het team, hun mensen in het team ondersteunen en ruimte geven en openstaan voor de spiegel die het 'Lefteam' hen mogelijk voor gaat houden. Ze zijn ook bereid om bemensing te leveren: het Alfacollege, het Noorderpoortcollege, Stiel opbouwwerk, gemeentelijke diensten als OCSW, SOZAWE en HVD, de corporaties, de Basegroep, de MJD (maatschappelijke dienstverlening), Werkprojecten Groningen, Thuiszorg Groningen en Lentis. Ongetwijfeld gaan zich meer instellingen en organisaties aanmelden om mee te doen.

De toezegging is (behalve voor gemeentelijke diensten en corporaties) gekoppeld aan het principe fifty- fifty. Organisaties stellen menskracht ter beschikking als de helft vergoed wordt uit de bijdrage van het Rijk. Daarnaast vragen we van het Rijk een bijdrage voor 'handgeld'. Dat is geld waarmee snel bepaalde zaken kunnen worden gekocht of ingekocht waarvoor organisaties zelf geen middelen beschikbaar hebben. We gaan er van uit dat geen enkele organisatie wenst te worden aangesproken door het 'Lefteam'. Er zal dus ook een preventieve werking van uitgaan. (Voor de raming van kosten zie bijlage ORG. 1)

Wederkerigheid

De liefde moet van twee kanten komen. Uit het voorgaande blijkt dat we als stad de wijk integraal en niet verkokerd willen benaderen. We vragen van het Rijk hetzelfde. In de stukken die ons zijn toegestuurd, is sprake van de zogenaamde B-lijst. Dit is een opsomming van financieringsmogelijkheden gekoppeld aan bepaalde sectorale maatregelen. Voorbeelden daarvan zijn 'extra buurtagenten', 'geld voor brede scholen', 'centra voor jeugd en gezin', en dergelijke. Wij vinden een dergelijke benadering op gespannen voet staan met onze tastbare inzet om niet verkokerd te werken. Wij vragen het Rijk dan ook om de middelen uit deze bronnen toe te voegen aan het integrale budget dat door de Minister van WWI ter beschikking wordt gesteld om de wijken tot krachtwijken te ontwikkelen. Op deze wijze wordt ook door het Rijk een tastbare bijdrage geleverd aan de door iedereen zo gewenste integrale, niet verkokerde werkwijze.

Van innovatief naar structureel

In dit wijkactieplan is een aantal innovaties omschreven, werkwijzen en benaderingen waarin op nieuwe manieren wordt getracht de situatie van de bewoners van De Hoogte te verbeteren. De stad Groningen ziet deze initiatieven als kraamkamer voor nieuw beleid. Van sommige innovatieve ideeën zal mogelijk blijken dat ze in de praktijk van alledag niet werken, van andere nieuwe werkwijzen zal duidelijk worden dat ze een substantiële verbetering zijn in vergelijking met reguliere aanpakken.

Een bekend probleem is dat de omslag van innovatieve projecten naar regulier beleid lastig is. Met goede intenties worden een veelheid aan initiatieven opgezet, die vaak ook na een paar jaar weer worden opgeheven. Voor de professionals 'in het veld' werkt deze projectencarrousel frustrerend. Om de omslag van innovatieve projecten naar regulier beleid vorm te geven zijn bestuurlijk commitment, organisatorische veranderingen en vaak ook cultuurveranderingen nodig. De gemeente Groningen, haar lokale partners en de nationale overheid hebben de gedeelde ambitie om 'van aandachtswijken, krachtwijken te maken'. Dit betekent ondermeer dat deze partijen zich gezamenlijk moeten inzetten om de overgang van innovatieve projecten naar regulier beleid vorm te geven.

Concreet betekent dit dat bovengenoemde partijen eens per half jaar met elkaar om de tafel gaan zitten om de knelpunten in de overgang van innovatieve projecten naar lopend beleid te bespreken en afspraken maken om deze te overwinnen.

Samen voor de wijk

In het voorliggende plan is goed zichtbaar dat dit niet alleen een plan is van de gemeente, de corporaties of hen samen. Diverse instellingen hebben zich verbonden aan dit plan. Dat gebeurt in de vorm van het oppakken van initiatieven, meedenken, het ontwikkelen van voorstellen, het bijdragen aan een "lefteam". We zijn er trots op dat we dit in korte tijd met elkaar hebben weten te bereiken. Er ligt een goede basis voor verdere samenwerking. We zullen in toenemende mate gebruik kunnen maken van de maatschappelijke energie die bij diverse instellingen aanwezig is. In het plan is dat al zichtbaar. Op vele plekken nemen zij het voortouw.

Met de bewoners, de werkers en de ondernemers uit de wijk gaan we nog een intensief traject tegemoet. Er is langs verschillende wegen al veel contact geweest. We zetten dat door en doen er nog een schep bovenop, met hen, door hen, voor hen.

Zichtbaar voor de stad

In het kader van dit plan is communicatie met de bewoners, de ondernemers en de stad van het grootste belang. We willen laten zien wat we doen en vooral wat we bereiken; richting bewoners, ondernemers uit de wijk én richting de stad. Op die manier kunnen de mensen uit de wijk met trots vertellen dat ze in De Hoogte wonen. In dit kader vragen we een bijdrage voor een sterke communicatie.

6. **Onze ambitie en de benodigde middelen**

In dit plan hebben we laten zien dat er al heel veel in gang is gezet. Op lokaal niveau zijn middelen beschikbaar voor het versterken van de collectieve basis in de wijk. De fysieke aanpak van de woningvoorraad is via het lokaal akkoord al geregeld. Er loopt een sociaal wijkvernieuwingsplan. Desondanks hebben we ook laten zien dat er nog het nodige beter kan, in de samenwerking, in het beter benutten van energie die er zit bij diverse instellingen en corporaties en uiteindelijk in te treffen maatregelen. Om in het verlengde van onze lokale afspraken onze ambitie te verwezenlijken en daarmee De Hoogte tot een krachtwijk te maken, is het volgende nodig:

1. Een financiële impuls voor het verder versterken van de collectieve basis in de wijk en een meer individueel gerichte benadering op de thema's "werk", "ouder – kind" en "multiprobleemgezinnen";
2. door met name op het gebied van regelgeving op het terrein van werk en multiprobleemgezinnen de mogelijkheden te verruimen;
3. Budgetten en maatregelen niet te versnipperen maar, net als wij in de stad doen, te bundelen waardoor wij echt in staat gesteld worden om de maatregelen in de wijken in samenhang te kunnen nemen (zie hoofdstuk 5 Organisatie en procesmanagement). In het kader van de aanpak multiprobleemgezinnen is dit voor het GezinsHerstelPlan (GHP) van het grootste belang. Het GHP bevat de beoogde en de te voorziene interventies anders dan die van de gezinscoach zelf, de gespecialiseerde of geïndiceerde interventies. De bedragen van deze interventies worden in het plan opgenomen en vormen het GHP gebonden budget. Met dit integrale budget koopt de gezinscoach de aan de uitvoering van het plan gebonden diensten in. Dit betekent dat het budget volledig ontkokerd door het Rijk beschikbaar moet worden gesteld. Omdat dit een vergaande vernieuwing betreft zal dit proces met veel deskundigheid moeten worden ingekleed.

Financiële impuls

Totaal hebben we voor de wijk €59,05 Miljoen nodig. Een zeer aanzienlijk deel daarvan komt uit eigen lokale middelen. Het gaat om investeringen van de corporaties in de fysieke wijkvernieuwing en middelen van gemeente en corporaties op het terrein van de sociale wijkvernieuwing en inzet t.b.v. de aanpak multiprobleemgezinnen. Totaal gaat het om een bedrag van €45,95 mln dat lokaal wordt opgebracht. We benadrukken dat dit extra middelen zijn boven op de reguliere uitgaven die we met elkaar in de stad doen. In de onderstaande tabel laten we voor een periode van 4 jaar zien wat we zelf doen en wat we als aanvulling nodig hebben. Voor De Hoogte gaat het om €13,1 mln voor de komende 4 jaar en €24,1 mln voor de komende 10 jaar.

Tabel 6.1. Overzicht financiën, lokale inbreng en benodigde extra impuls

<i>in miljoenen euro's</i>	Opgave	Lokale inbreng	Saldo 4 jaar	Saldo 10 jaar
Lokale inbreng fysiek	45	45	0	0
Lokale inbreng sociaal	0,2	0,2	0	0
lokale inbreng	45,2	45,2		
Benodigd collectief spoor incl. NLA	2,6	0,6	2,0	3,9
Benodigd thema werk	1,3		1,3	2,7
Benodigd ouder-kind	8,7		8,7	15,8
Benodigd multiprobleemgezinnen	0,55	0,15	0,4	0,4
Communicatie en organisatie	0,7		0,7	1,3
Totaal benodigd	59,05			
Totaal lokale inbreng		45,95		
Totaal benodigde extra impuls			13,1	24,1

Voor het ramen van de kosten zijn we uitgegaan van een periode van 4 jaar. We gaan er van uit dat we ook na die periode over middelen kunnen beschikken. Daartoe hebben we een raming toegevoegd voor een periode van 10 jaar. Het traject naar een krachtwijk zal, zoals de minister ook zelf heeft aangegeven, naar verwachting langer duren.

7. Lijst betrokken partners

De volgende partners hebben meegewerkt aan de totstandkoming van dit wijkactieplan. We gaan samen voor de wijk.

Alfa College

ABCG

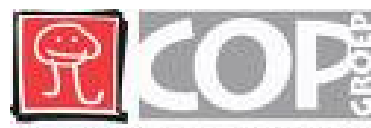
Base Groep

Centre for Government Studies

CMO Groningen

Centrum voor Ontwikkeling en Pedagogische activiteiten COP Groep

College B&W – HVD – OCSW – ROEZ – SOZAWE- MD – CWI - WMOO

Bureau HALT Noord Nederland

Hanzehogeschool Groningen

Humanitas

Woningcorporatie De Huismeesters

Wooncorporatie IN

Vrouwencentrum Jasmijn

Bureau Jeugdzorg Groningen

Jeugdgezondheidszorg

Justitie Groningen

Kamer van Koophandel

Lentis

plaza
migranta

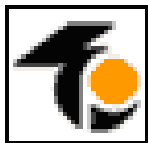
Plaza Migranta

MJD Maatschappelijk werk

Stichting NOVO Groningen

Christelijke Woningstichting Patrimonium

Pauropus Zwolle

Regiopolitie Groningen / Haren

SKSG

Stichting Toevluchtsoord

Stichting Toevluchtsoord Groningen

ZET EEN STAP NAAR STIEL Stichting Stiel (Opbouwwerk)

Thuiszorg Groningen

Vereniging Christelijk Onderwijs Groningen

Verslavingszorg Noord Nederland

Ministerie VROM / WWI

Werkprojectengroep Groningen